

Return to Western Diplomacy With Vienna

Mahmut Akpınar^{1,a,*}

¹Department of Journalism, Faculty of Communication, Sivas Cumhuriyet University, Sivas, Türkiye

*Corresponding author

Research Article

History

Received: 27/04/2022

Accepted: 01/06/2022

ABSTRACT

The beginning of Ottoman-Austrian relations dates to the first quarter of the 16th century. In this period, the Ottoman Empire, which assumed military superiority, conducted unilateral diplomacy both with Austria and Europe. The Ottoman Empire losing its military power gradually in the 18th century, established diplomatic relations with missions to France after the Treaty of Pasarowitz in 1718. The Ottoman Empire forced Austria into a lengthy period of peace with the Treaty of Belgrade in 1739 signed after the wars it had won in the 1730s and with some subsequent agreements. This was also in favor of Austria because of the War of Succession waged. The Treaty of Sistova, signed with Austria in 1791, had special importance as it started a permanent peace process. While following the political turmoil caused by the Ottoman Coalition Wars in Europe, which formed diplomatic representations with great hopes in four major countries, London, Paris, Berlin, and Vienna, the empire was shaken by the French invasion of Egypt in 1798. The distrust created by the Greeks relying upon diplomatic relations, and the rebellion in Morea provided a kind of excuse for Mahmud II to suspend, revise and restructure embassy activities. With the Treaty of Edirne in 1829 and the London Protocol in 1830, the Ottomans wanted to return to western diplomacy, leaving behind the nightmare years. With the suggestions of Metternich, the Ottomans preferred Vienna, which was considered the center of eastern politics, for permanent embassy activities. The contribution and influence of Metternich's policy of maintaining the status quo in Europe were great on this preference.

Keywords: Austria, Diplomacy, The Treaty of Sistova, Metternich, Embassy of Vienna

Viyana Yoluyla Batı Diplomasisi

Süreç

Geliş: 27/04/2022

Kabul: 01/06/2022

ÖZ

Osmanlı-Avusturya ilişkilerinin başlangıcı, XVI. yüzyılın ilk çeyreğine kadar uzanmaktadır. Bu dönemde askeri üstünlüğünü kabul ettiren Osmanlı Devleti, hem Avusturya hem de Avrupa ile diplomatik ilişkilerinde tek taraflı diplomasi usulüne göre hareket etmiştir. XVIII. yüzyılda askeri bakımdan giderek zayıflayan Osmanlı Devleti, 1718 Pasarofça Antlaşmasından bir müddet sonra Fransa'ya gönderdiği elçilik heyeti vasıtasıyla diplomatik ilişki kurdu. Osmanlı, 1730'lu yıllarda kazandığı savaşların ardından imzalanan 1739 Belgrad Antlaşması ve sonrasındaki anlaşmalarla Avusturya'ya uzun sayılabilecek bir barış dönemine zorladı. Avusturya ile 1791'de imzalanan Zıştovi Antlaşması kalıcı barış sürecini başlatması dolayısıyla ayrı bir öneme sahip olmuştur. Londra, Paris, Berlin ve Viyana olmak üzere dört büyük ülkede büyük umutlarla, diplomatik temsilcilik oluşturan Osmanlı Devleti, Koalisyon Savaşları'nın Avrupa'da yol açtığı siyasi karışıklıkları dışarıdan takip ederken, 1798'de Fransızların Mısır'ı işgaliyle sarsıldı. Diplomatik ilişkilerde bel bağlanan Rumların yarattığı güvensizlik ve 1821'de Mora'daki isyan, II. Mahmud'a elçilik faaliyetlerini askıya alıp, gözden geçirerek ve yeniden yapılandırılması için bir nevi bahane oldu. Osmanlı, 1829 Edirne Antlaşması ve 1830 Londra Protokolü ile kâbus dolu yılları geride bırakarak Batı diplomasisine dönmeyi istiyordu. Osmanlı, Metternich'in de telkinleriyle, düzenli elçilik faaliyetleri için Doğu siyasetinin merkezi kabul edilen Viyana'yı tercih etti. Bu tercihte, Metternich'in Avrupa'da statükoyu koruma siyasetinin katkısı ve etkisi büyüktü.

Anahtar Kelimeler: Avusturya, Diplomasi, Zıştovi Antlaşması, Metternich, Viyana Elçiliği

Copyright

This work is licensed under
Creative Commons Attribution 4.0
International License

^a makpinar25@hotmail.com

^a <https://orcid.org/000-0001-7269-0360>

How to Cite: Akpınar M, (2022) Return to Western Diplomacy With Vienna, CUJOSS, 46(1): 1-17

Giriş

Mohaç Muharebesi ile Macaristan'ın Osmanlı'ya katılmasının ardından Avusturya ile fiilen ilişkiler başladı. 1529'da Viyana'nın kuşatılması ve ardından Alman seferleri ile birlikte Osmanlı Avrupa'yı iyice baskımlarken 1533'te imzalanan İstanbul Antlaşması ile Macaristan'daki Osmanlı hakimiyeti güçlü Habsburglar tarafından da kabul edildi. XVI. yüzyıl boyunca taraflar arasında bazı anlaşmalar imzalanarak sulh süreci devam ettirildi. Bu dönemde Osmanlı Devleti Avrupa'ya karşı kurduğu askeri üstünlüğün getirişiyle ilişkilerde tek taraflı diplomasi usulünü egemen kılmıştı. Diplomatik ilişkilerde görevlendirilen düşük rütbeli çavuşlar, Osmanlı'nın kendini Avrupa karşısında üstün görmesinin bir işaretiydi. Sulhun bir müddet devamını sağlayan anlaşmalar, 1592'de artan sorunlar ve şikayetlerin savaşa dönüşünü engelleyemedi. Taraflar arasındaki savaş 1606'da imzalanan Zivatoruk Antlaşması ile son bulurken, diplomatik açıdan ilişkilerde yeni bir aşamaya gelindi. Zira bu antlaşmaya göre Osmanlı hükümdarı, Avusturya hükümdarının denkliliğini kabul ederek geri adım atmış ve prestij kaybetmişti. Bir başka deyişle, Osmanlı Devleti diplomatik üstünlüğünü yitirdi ve bir denge hali oluştu. İç problemlerin yanı sıra İran ile yaşadığı sorunlar nedeniyle XVII. yüzyılın ikinci yarısına değin Osmanlı'nın Avusturya ile ilişkilerin sakin seyrettiği söylenebilir. 1660'lı yıllarda taraflar arasında Orta Avrupa'daki siyasi vaziyete pek de tesiri olmayan savaşlar yaşandı. 1664'te imzalanan Vasvar Antlaşması tarafların ihtiyacı olan yeni bir sulh dönemini başlattı. Osmanlı Devleti 1683'te başlattığı II. Viyana Kuşatması ile Avrupa karşısında siyasi ve askeri üstünlüğünü yeniden tesis etmek istedi. Ancak uzayan savaş Avrupa'da birlikte hareket düşüncesini ziyadesiyle kuvvetlendirdi. Kaybedilen savaşlarla birlikte oturuş Karlofça masasında Osmanlı Devleti, öteden beri sürdürdüğü tek taraflı diplomasi usulünü geride bırakmak zorunda kaldı. Zira Avrupa, iyiden iyie diplomaside yeni kuralları belirleyen hâkim güç konumuna gelmeye başladı. Osmanlı Devleti hem Avusturya hem de diğer büyük devletlerle kuracağı ilişkileri gözden geçirmek ve yeniden yapılandırmak zorundaydı. Ancak Avusturya ile olan ilişkilerde olduğu gibi, Osmanlı Devleti'nin, diplomaside oluşan yeni usulü, hakikat olarak kabullenip uygulaması zaman alacaktı.

XVIII. Yüzyılda Osmanlı-Avusturya İlişkileri

1699 Karlofça Antlaşmasının ardından Osmanlı Devleti'nin batıyla ilişkileri yeni bir evreye girdi. Osmanlı Devleti daha ziyade kendini koruma pozisyonu aldı. Diplomasi, ilişkilerde biraz olsun yer tutmaya başladı. Elçiler reisülküttaplığa aday kişiler arasından seçilmeye başlandı (Yeşil, 2011: 53). Avusturya ile olan ilişkilerin üçüncü evresiydi. Karlofça ile Venedik'e bırakılan Mora Yarımadası'nın 1716'da geri alınması Avusturya'da rahatsızlığa neden oldu. Avusturya, Venedik ile anlaşarak Osmanlı'yı savaşa zorladı. Osmanlı Petervaradin Savaşı'nda başarısız oldu. Avusturya Orta Avrupa'ya açılan kapı konumundaki Belgrad ile Banat ve Küçük Eflak bölgelerini ele geçirdi (Savaş, 2007: 31). İngilizlerle Felemenklerin devreye girmesiyle 1718'de Pasarofça sulhu yapıldı. 25 yıllık

sulh dönemiyle Osmanlı savunma tedbirlerine daha fazla öncelik vermeye başladı. Karlofça ile diplomasinin önemini bir nebze olsa da gören Osmanlı Hükümeti, 1720 yılı sonlarında Fransa'ya Pasarofça'daki deneyimiyle Yirmisekiz Mehmed Çelebi'nin elçiliğinde bir heyet göndererek güncel sorunların çözümü dışında, Avrupa ile ilişkilerin gelişimine yönelik çareler aramaya başladı. Bu elçilik heyetinden Uygurlik ve eğitim araçlarına yönelik araştırmalar yapması bekleniyordu. Aslında Osmanlı Avusturya'ya karşı Fransa ile bir ittifak düşünse de Fransa'nın Avusturya ile bir şekilde uzlaşmış olması, buna engeldi (Veinstein, 2002: 26-27). 1718 sonrası başlayan reform dönemi faturası ağır bir isyan hareketiyle, yani Patrona Halil İsyanı ile son buldu. 1730'lu yıllarda Rusya Osmanlı'ya yönelik arayışlara girdi ve Avusturya ile gizli bir ittifak kurdu (Roider, 1982: 63). Ruslar Azak ile Kırım'ı, Avusturya ise Bosna Hersek'i işgal edeceklerdi (Yalçınkaya, c. II, 2008: 62). Rusya ve Avusturya Lehistan'da kralın seçimine müdahil oldu. Lehistan'da kendilerinin desteklediği II. Frederick Ogüst Ekim 1733'te kral oldu. Diğer aday Stanislas Leszczinski Fransız Kralı XV. Louis'in kayınpederi olduğu için, Fransa da meseleyle yakından ilgiliydi. Fransa bu iki ülkeye karşı Osmanlı'yı savaşa çekmeye çalışsa da İran ile yaşanan sorunlar nedeniyle Osmanlı savaştan kaçındı (Yalçınkaya, c. II, 2008: 61).

Rusya Avusturya ile aralarındaki ittifak dahilinde 1736'da Azak Kalesi ve Kırım'a saldırarak Karadeniz'de Osmanlı'ya karşı tehditkâr tutumunu artırdı. Osmanlı Hükümeti savaş istemese de Rusya'nın saldırgan tutumu ve savaşa hazırlanmak için Avusturya'nın diplomatik temaslarla oyalayıcı tavrı, Osmanlı'yı savaşa sürükledi. Osmanlı ordularının Ruslara saldırısıyla beraber, aralarındaki ittifak gereği, savaşa Avusturya da dahil oldu. Belgrad dahil birçok yeri geri alan Osmanlı kuvvetleri karşısında Avusturya ordusu tutunamadı. Avusturya savaşı sürdürmenin, daha fazla Rusya'ya yarayacağı endişesine kapıldı ve barış istemek zorunda kaldı. Avusturya'nın talebiyle Fransız elçisi Marquis de Villeneuve'ün arabuluculuğu ile görüşmelere başlandı. İlk görüşmelerde netice alınmadı. Osmanlı kuvvetlerinin ilerlemeye devam etmesiyle iyice zorda kalan Avusturya Hükümeti Belgrad'ı geri vermemek için dirense de Fransız elçisinin çabalarıyla ikna edildi ve Eylül 1739'da Belgrad Antlaşması imzalandı. Rusya ise, Balkanlar'daki Ortodoksları kıskırtmaya çalışmış, ancak beklediği desteği bulamamıştı. Fransa- İsveç ittifakı ile Osmanlı ve Prusya arasındaki anlaşma müzakereleri savaşa yalnız kalan Rusları iyice endişelendirmişti (Yalçınkaya, c. II, 2008a:63). Onlar da Fransızların arabuluculuğuyla anlaşmayı kabul etmek zorunda kaldı. Böylece Tuna bölgesinde savunma hattı yeniden tesis edildi (Aktepe, 1989: 162-163).

Bir yıl sonra Osmanlı Devleti kalıcı barışın tesisi için Canibi Ali Efendi ve Mustafa Hattı Efendi'yi Viyana'ya gönderdi. Akabinde Avusturya Hükümeti Anton Korfiz Ulufled'i İstanbul'a büyükelçi olarak gönderdi. Dostane ilişkilerin tesisi için sekreteri Heinrich von Penkler 1743'te elçi olarak gönderildi (Savaş, 1992: 37). Belgrad Antlaşmasından sonra başlayan barış döneminin uzun olmasında, Avusturya'da yaşanan Veraset Savaşları (1740-

1748) ve Yedi Yıl Savaşları'nın (1756-1763) da etkisi büyüktür. Avusturya İmparatoriçesi Maria Theresa'nın iktidarını tanımayan Bavyera, Saksonya ve İspanya Avusturya'ya savaş ilan etti. İngilizler, Ruslar ve Hollandalılar da Avusturya ile müttefik oldu. Savaşlar sekiz yıl sürdü ve 1748'de Aix-la-Chapelle Antlaşması ile Theresa'nın imparatoriçeliği onaylandı. Veraset Savaşları Osmanlı Devleti'ni ürün tedariki bakımından olumsuz etkiledi. Bunun için de savaşın bir an evvel sona ermesi için girişimlerde bulunuldu. Savaş halindeki Avusturya, Osmanlı Devleti ile iyi ilişkileri sürdürülebilmek için İstanbul'daki elçileri Penkler aracılığıyla anlaşmanın yenilenmesi için uğraştı ve 27 Mayıs 1747'de Belgrad Antlaşması, hiçbir maddesi değiştirilmeden süresiz olarak uzatıldı. Ayrıca Fransızların hak iddia ettiği eşi Arşidük Franz Stefan'ın hâkimiyetinde olan Toskana topraklarının da Avusturya'ya ait olduğunu doğrulayan bir ahitname imzalandı (Kurtaran, 2014: 404). Osmanlı Hükümeti attığı adımlarla barış dönemini daha kalıcı hale getirmiş oldu. Avusturya ile mücadele halinde olan Prusya, Orta ve Doğu Avrupa'ya doğru genişlemek istiyordu. 1750'li yılların ortalarında İstanbul'a gönderdiği elçisi Rexin vasıtasıyla Prusya, Osmanlı Devleti ile bir savunma ve ticaret anlaşması yaparak Osmanlı Hükümetini yanına çekmenin hesaplarını yapıyordu. Ancak Avusturya Elçisi Schwachheim ve Fransa Elçisi Vergennes bu işe engel oldu (Tansel, 1946: 136). 1755'te ittifak arayışları kapsamında diplomasi yeni bir döneme evriliyordu. Rusya, Avusturya ve Fransa'nın bir araya gelme girişimlerine karşı İngiltere ve Prusya Westminister Anlaşmasını imzaladılar. Batıdaki ittifaklara itibar etmeyen Osmanlı Hükümeti temkinli davranmayı tercih etti. 1756'da patlak veren Yedi Yıl Savaşlarında tarafsızlığını korudu (Yalçınkaya, c. II, 2008a:67). Zira Avusturya ile uzun soluklu bir sulh yapmıştı. Ancak sulhun diğer ayağında yer alan Rusya ise, II. Katerina'nın Eylül 1762'de tahta geçmesinden sonra, antlaşma koşullarını ihlal ederek Gürcistan'a müdahil oldu. Balkan Ortodokslarını Osmanlı'ya karşı kızkırtmaya çalıştı. Yine Lehistan'ın işlerine müdahil oldu ve Leh Kralı Stanislaw Poniatowsky üzerinde baskı kurdu. Lehli yurtseverlerin yardım talebiyle harekete geçen Osmanlı Devleti Rusya'ya savaş açarken (Uzunçarşılı, c. IV/2, 1988: 356-374), Osmanlı Devleti, Avusturya Hükümetinin savaşa dair tavrını bir mektupla sordu. Avusturya tarafsızlığını bildirdi. Savaşın seyrini yakından takip eden Avusturya Hükümeti Rusya'nın ilerlemesi karşısında endişeye kapıldı ve Balkanların Rus hakimiyetine girmesinden korktu. Arabuluculukla savaşı durdurmaya çalışsa da istediği neticeyi alamadı. Savaşın son aşamasında Avusturya da Osmanlı Devleti'nin içine düştüğü durumdan yararlanmak istedi ve Osmanlı'nın Bukovina'yı, kendilerine bırakmalarını talep etti. Savaşı göze alamayan Osmanlı Hükümeti, 8 Mayıs 1775'te İstanbul elçileri Baron Van Thugut ile Osmanlı delegasyonu arasında yapılan anlaşma ile bahsi geçen yer Avusturya'ya bırakıldı (Kurtaran, 2014: 408).

1774'te imzalanan Küçük Kaynarca Antlaşmasından sonra Osmanlı üzerindeki emellerini gerçekleştirmek isteyen II. Katerina, Avusturya ile ittifakı daha doğru buluyordu. Nitekim Prusya ile olan ittifaka sonlandırarak

Avusturya'da Maria Theresa'nın ölümüyle yerine geçen oğlu II. Joseph ile görüşmelere başladı. Taraflar ilk olarak 1780'de bir araya geldi (Beydilli, 1985: 122). 1782'de St. Petersburg'da Yunan Projesi olarak bilinen plana son şeklini vermek için bir kez daha bir araya geldiler ve gizli bir anlaşma yaptılar (Yalçınkaya, c. II, 2008b: 89). Bu gelişmelerden rahatsızlık duyan Prusya, elçisi Gaffron ve İngiltere ise elçisi Robert Ainslie vasıtasıyla Osmanlı Devleti'ni askeri reformlara devam etmesi için teşvik ediyorlardı. Aynı zamanda Osmanlı'nın Rus yayılmacılığına karşı direnç göstermesini umuyorlardı (Bağış, 1984: 23-52). Gerçekleşen Rus-Avusturya ittifakı Avrupa'daki düzeni temelinden sarsabilecek düzeydeydi. 1784'te Kırım'ın ilhaki gerilimi artırdı. Rusya'ya bir ultimatom verilerek, Osmanlı'nın taleplerini iletildi. Talepler Ruslar tarafından kabul görmeyince, savaş ilan edildi. Avusturya Hükümeti ise elçisi Herbert Ratkal vasıtasıyla Osmanlı Hükümetine Rusya ile müttefik olduklarını ve kendilerinin de onların yanında savaşa iştirak edeceklerini bildirdi. Dolayısıyla Osmanlı orduları bölündü (Yalçınkaya, c. II, 2008b: 92). Savaş sırasında Osmanlı'da iktidar değişti ve III. Selim tahta çıktı. Siyasi girişimlerde bulunularak bir an evvel savaş bitirilmeye çalışıldı. İsveç ve Prusya ile ittifak için görüşmeler yapıldı. 1788'de üçlü ittifak (İngiltere, Prusya ve Felemenk) tarafından destelenen İsveç Rusya'ya savaş ilan etti. İsveç ile Temmuz 1789'da Prusya ile Ocak 1790'da bir ittifak anlaşması yapıldı. Avusturya'da II. Josef'in ölümüyle tahta geçen II. Leopold bir zafer kazanarak savaşı sonlandırmak istiyordu. Yergöğü'nde Osmanlı'ya kaybedince, durum değişti. Zira Avusturya Belçika'da yaşanan Brabant İhtilaline yönelip, bir an evvel ihtilali bastırmak istiyordu. Ayrıca Macaristan'daki ayaklanmalar sıkıntı verici boyuta ulaşmıştı (Yalçınkaya, c. II, 2008b: 94). Temmuz 1790'da Avusturya, Prusya, İngiltere ve Felemenk ile birlikte ihtilal hareketlerine karşı Reichenbach Anlaşması'nı yaptılar. Ardından Prusya'nın arabuluculuğuyla Avusturya ile Osmanlı Hükümeti arasında 18 Eylül 1790'da Yergöğü Mütarekesi imzalandı (Yalçınkaya, c. II, 2008b: 95). Böylece dokuz aylık bir ateşkes dönemi başladı. Bunu iki ülke arasındaki ilişkilerde bir dönüm noktası gibi görülen Zıştovi Antlaşması izledi. Antlaşma için Osmanlı Hükümeti Reisülküttap Abdullah Birri Efendi'yi, Avusturya Hükümeti Baron Herbert Ratkal'ı ve Prusya da Lucchesin'i görevlendirdi (Erim, c. I, 1953: 169-175). Müzakereler neticesinde 4 Ağustos 1791'de imzalanan antlaşma ile barış sağlanmış oldu. Bu anlaşma, II. Katerina'nın Osmanlı topraklarını taksim planını da bozdu. Yalnız kalan Ruslarla Kalas'ta bir mütareke imzalandı. Akabinde 9 Ocak 1792'de Osmanlı Devleti ile Rusya arasında Yaş Antlaşmasının imzalanması ile savaş sona erdi. Rusya'nın giderek artan baskısı dolayısıyla Osmanlı yeni bir yüzyıla girilirken, Avusturya ile karşılıklı olarak ilişkileri yeni diplomasi yoluyla geliştirmenin hesaplarını yapmaya başladı.

Viyana Sefaret'i'nin Teşkili ve Osmanlı- Avusturya İlişkileri

Osmanlı Hükümeti antlaşmanın imzalandığı günlerde, Ebubekir Ratıb Efendi'yi ortaelçi unvanıyla geçici olarak Viyana'ya gönderdi. Aslında bu adım, bir yönüyle sürekli

diplomasiye geçişin provasıydı. Zira Ebubekir Ratib Efendi çeşitli ziyaret ve temaslarda bulunarak yaklaşık yedi buçuk ayı Avusturya İmparatorluğu'nda geçirdi. Ebubekir Ratib Efendi'nin elçilik vazifesi iki ülke arasındaki ilişkilerin yeniden tanzimi bakımından önemliydi. Ayrıca bu vazife, Avrupa'daki idari, askeri ve sair örgütsel yapının tetkiki yönüyle de önem arz ediyordu. Nitekim hazırlanan raporla Nizam-ı Cedid'in hazırlanmasına katkıda bulunurken, III. Selim'i karşılıklı diplomasiye geçişe teşvik edenlerden biri de Ratib Efendi oldu (Yeşil, 2010: 209). Öte yandan Fransa'da ihtilalle birlikte yaşananlar, Avusturya İmparatorluğu'nu rahatsız etmişti. Avusturya Fransa'da mevcut yönetimin korunmasını istiyordu. Avusturya'nın tedbiren Göçmenler Ordusu ismiyle askeri birlikler oluşturması, taraflar arasında gerilimi artırdı. Fransa Avusturya'ya savaş ilan etti. Avrupa'da yaşananları dışarıdan takip eden Osmanlı Hükümeti İstanbul'daki Fransız Elçisi Gouffier görevinden ayırdıktan sonra, yerine atanan Descorches'i ilk başta tanımayarak duruma tepkisini gösterdi (Kuran, 1988: 13).

Ocak 1793'te XVI. Louis'nin idamı, birçok ülkenin Fransa'ya karşı birleşmesiyle bir Avrupa savaşına dönüştü. Fransa'nın savaş ilan ettiği İngiltere de bu koalisyonun içindeydi. Aslında koalisyonun temeli, 1790'da Reichenbach Anlaşması ile Avusturya ve Prusya arasında kurulan ittifakla atılmıştı. Osmanlı Hükümet, reform politikalarına dahil ettiği karşılıklı diplomasiyi uygulamak için adım atarken, yakın temas halinde olduğu Londra'yı tercih etti. Aslında Fransa'da ihtilalle beraber yaşananlar olmasaydı, muhtemelen ilk tercih Paris olacaktı. Böylece Osmanlı Hükümeti diplomasi yoluyla, Fransa'ya karşı bir tavır ortaya koymuş oldu. Ancak hükümet, şimdilik Londra ile yetinip, başka bir başkente elçi göndermeyerek bir süre beklemeyi uygun gördü. Fransız Dışişleri Bakanı Le Brun ise İsveç ve Osmanlı ile ittifak kurarak doğuda Rusya'yı meşgul etmek istiyordu. Ayrıca Fransa diplomatik yalnızlıktan kurtulmaya çalışıyordu ve gönderdikleri Semondville ve Marias isimli elçiler İsviçre'de Avusturyalılar tarafından yakalanınca, İstanbul'a gitmelerine izin verilmedi (Potyemkin, c. I, 2009: 337). İngiltere, Rusya, Prusya ve Avusturya ile ilişkilerini bozmak istemeyen Osmanlı Hükümeti, Fransa'ya karşı temkinli duruşunu sürdürerek, sessiz kaldı. 1795'te Osmanlı Hükümeti İbrahim Afif Efendi'yi Viyana'ya ve Seyyid Ali Efendi'yi Berlin'e elçi olarak göndermeyi kararlaştırırsa da Fransız Hükümeti, İstanbul'daki elçisi Verninac vasıtasıyla buna engel oldu. Geçmişteki ilişkilerden de güç alan Fransız Hükümeti önce Fransa'ya elçi tayin edilmesinde ısrarcı olunca, atamalar gecikti. Bu arada devam eden ilk koalisyon savaşında Fransızların kazandığı zaferlerle sona gelindi. Napolyon en son Kuzey İtalya'yı kontrol altına aldı. Elçi tayininde Fransızların istediği oldu ve Seyyid Ali Efendi'nin Paris'e tayinine karar kılıp gönderildikten sonra 1797'de Berlin Elçisi Ali Aziz Efendi ve Viyana Elçisi İbrahim Afif Efendi görev yerlerine gidebildiler. Hatta İbrahim Efendi'nin ilk icraatı, Avusturya'nın yenilgisiyle biten savaşın ardından, koalisyon savaşını sona erdiren Campo Formio Antlaşmasının imzalandığını hükümete bildirmek oldu. Bu önemliydi. Zira Yedi Ada Cumhuriyeti ve Dalmaçya kıyılarında bazı limanların Fransa'ya bırakılmasıyla Osmanlı Devleti ile Fransa sınır komşusu oldu. Osmanlı Hükümeti

Rusya'ya karşı, diğer Büyük Devletler gibi Avusturya İmparatorluğu'nu denge siyasetinin bir parçası olarak görüyordu. Ancak Napolyon'un yayımlı siyaseti Osmanlı Hükümetinin dış siyasetteki planlarını bozmaktaydı. 1798'de Fransızlar tarafından Mısır işgal edildiğinde Osmanlı Devleti'nin karşı karşıya kaldığı tehlikenin farkında olan Osmanlı Devleti Rusya ile 23 Aralık 1798'de ve İngiltere ile 5 Ocak 1799 tarihinde ittifak yapmıştı. Osmanlı Hükümeti İbrahim Afif Efendi vasıtasıyla Avusturya Hükümetine Fransızlara karşı ittifak teklifinde bulundu. Avusturya İmparatorluğu başvekili Thugut teklifi olumlu karşıladı. İstanbul Elçisi Herbert aldığı talimatla Osmanlı Hükümeti ile görüşmeler yaptı. İngilizler ve Ruslarla yapılan ittifaka, görüşmelere rağmen Avusturya Hükümeti dahil olmadı. Zaten Ruslar Balkanlar'da kendilerine rakip gördükleri Avusturya'nın katılmasını istemedi (Kuran, 1988: 43-44). Osmanlı Hükümeti ittifak hususunda ısrarcı idi ve teklifini sonra yineledi. Avusturya Hükümeti önceliğini batıdaki Fransız tehlikesine veriyordu. Nitekim ittifaka katılmayan Avusturya, Fransa'ya karşı harekete geçti. İttifak dahilinde ilk kez Rus donanması Boğazlar'dan geçerek Fransızların elinde olan Yedi Ada'yı ele geçirdi. İkinci Koalisyon Savaşları sırasında Rusya ile arası bozulunca yalnız kalan Avusturya, Marengo'da Fransa'ya yenilince, barışa razı oldu. Avusturya 1801'de Fransızlarla Lunéville Antlaşmasını imzalamak zorunda kaldı. Osmanlı Hükümetinin de Avusturya Hükümeti ile ittifak ihtimali ortadan kalktı.

Koalisyon Savaşları nedeniyle Avrupa ülkeleri arasında yaşanan yoğun diplomasi, İbrahim Afif Efendi tarafından takip ediliyordu. 1799 sonlarında İspanya'nın İstanbul'daki elçisi Boulogny'nin Fransa hesabına çalıştığı öğrenildiğinde Viyana Elçisi İbrahim Afif Efendi vasıtasıyla elçinin el çektilmesi sağlandı. Hatta Osmanlı elçisi, İngiliz ve Rus hükümetleri yeni elçi gönderilmesine karşı çıktıkları için İspanyol Hükümetinin gönderdiği Şövalye Corral'ın İstanbul'a gelişine de bir süre engel oldu (Kuran, 1988: 44-45). Fransa'nın Adriyatik kıyıları ve Yedi Ada Cumhuriyeti'ne yönelik girişimlerine karşı 1799'da Rusya ile birlikte yürütülen askeri faaliyetlerde İbrahim Afif Efendi'nin bizatihi sorumluluk aldığı durumlar oldu. Osmanlı elçisi iki firkateynin ihtiyaçlarının karşılanması için Triyeste'ye gitti. Bu dönemde Viyana diplomasinin kalbi konumundaydı. Osmanlı Hükümeti Berlin, Paris ve Londra'ya göndereceği tahriratları Viyana Elçiliği üzerinden gönderirken, Avrupa'daki haber ve havadisleri de yine Viyana üzerinden alıyordu. İbrahim Afif Efendi 1800 yılı sonlarında görevini tamamlayıp İstanbul'a döndü (BOA, HAT. 14396, 05.05.1215/ 24.09.1800). Elçi, yerini elçiliğin tercümanlık vazifesini yürüten Konstantin Dibalto'ya bıraktı.

Mısır, Malta ve Yedi Ada nedeniyle Ruslar ve İngilizlerin arası açıldığı gibi, iki devletin Osmanlı Devleti ile de arası bozuldu. İngilizler Malta'yı işgalden sonra Ruslara bırakmayı söz vermiş, ancak sözlerinde durmamıştı. İngilizler Mısır'da ise çeşitli bahanelerle kalmaya çalışmış ve çıkarlarına hizmet edeceğini düşündüğü Kölemenleri idareye ortak etmeye istemişti (Çelik, 2010: 353-358). Bu tutum, Osmanlı'nın Mısır'daki otoritesini iyice zayıflatırken, İngilizlere de itibar edilemeyeceğini göstermiş oldu. Öte yandan aynı dönemde Napolyon ve Rus Çarı I. Pol İngilizlerin emperyal gücünü

kırmak için Osmanlı topraklarının paylaşımı içeren yeni bir proje ile anlaştı. Ancak bu projede Avusturya Hükümetinin onayına ihtiyaç vardı. Avusturya'ya artık devam edemeyeceğini düşündükleri Osmanlı topraklarından nereleri istediğini sorarak teklifte bulunmaları (Tuncer, 2008: 36), Avusturya Hükümeti açısından oldukça kışkırtıcıydı. Avusturya, bu ittifakla daha ziyade kendisini baskı altında tutmaya çalışan Napolyon'a karşı bir denge kurmayı hedefliyordu. 1801'deki bu teklif, ister istemez Osmanlı Hükümeti ile Avusturya'nın yakınlaşmasına engel teşkil etti. İngilizler Rus sarayıyla kurduğu gizli münasebet sonucunda Çar I. Pol'ün öldürülmesiyle Napolyon'un Ruslarla kurduğu planı bozdu (Potyemkin, c. I, 2009: 363). Planı bozulan Napolyon Mısır'da çözüm arayışlarının sonuçsuz kalmasını fırsat bilerek, Albay Sebastiani'yi İstanbul'a gönderip, Mısır'da Osmanlı idaresinin sürmesi için desteğini bildirmek adına siyasi bir alternatif olarak devreye girmek istedi. Rus Elçisi Tamara ve İngiliz Elçisi Lord Elgin, Sebastiani'nin gelişine muhalefet etseler de görüşme gerçekleşti (Driault, 2013: 8-12). Napolyon'un bu adımı, Osmanlı Hükümetine Mısır'ın tahliyesinde İngilizlerin tavrının, uluslararası hukuka aykırılığına işaret etme fırsatını doğurdu. Napolyon kolonyalist rekabette, İngilizlerin kendilerine menfaat sağlayacak bir surette Mısır'da nüfuz kurmalarını istemiyordu. Dolayısıyla Napolyon önce İngilizlerle 27 Mart 1802'de Amiens Antlaşmasını imzalayıp, uzlaşmak zorunda kaldı. Mısır'la ilgili planlarını ötelemek zorunda kalan Napolyon 25 Haziran'da bu defa Osmanlı Hükümeti ile Paris Antlaşmasını imzaladı. Bu antlaşmalarla Osmanlı'nın toprak bütünlüğü tanınırken, padişahın Mısır'daki egemenliği de güvence altına alındı.

Napolyon'un hamleleriyle Fransa'daki siyasi yapıyı değiştirirken, Fransa'nın Avrupa üzerinde giderek artan emperyal baskısı, karşılıklı diplomaside henüz deneyimli olmayan Osmanlı Hükümetine kendini yeterince geliştirme imkânı bırakmadığı gibi, güven oluşumunu da engelledi. Pek yeterli olmayan Müslüman elçilerin yerini elçilik tercümanlığı yapan Rumlar almaya başladı. Nitekim Viyana'ya Kefalonyalı Dibalto maslahatgüzar unvanıyla atandı ve uzun bir süre görevde kaldı (BOA, C.HR, 6382, 03.11.1215/ 18.03.1801). Dibalto görevi sırasında Avrupa'da cereyan eden Koalisyon Savaşlarıyla ilgili gelişmeleri takip ederek, havadis olarak Osmanlı Hükümetine aktarıyordu. Napolyon'un Kuzey İtalya'yı ele geçirerek kendini İtalyan Kralı ilan etmesiyle Avusturya, İngiliz-Rus ittifakına katıldı ve üçüncü kez koalisyon kuruldu. Dibalto hükümete bildirdiği havadiste, Üçüncü Koalisyon Savaşında Napolyon'un Güney Almanya'yı işgali sırasında Bavyera ve Ulm kentlerini ele geçirdiğini aktardı. Rusların yardımı da neticeyi değiştirmede ve Aralık 1805'te iki ülkenin kuvvetleri Austerlitz'de Fransızlara yenildi. Viyana yakınlarına gelindiği belirtilirken, buranın güvenli olmaması dolayısıyla Dibalto'nun Peşte'ye geçtiği anlaşılıyor. Dibalto verdiği havadiste Fransa'nın Prusya üzerindeki nüfuzuna değindi. 1805'te Rusya ile ittifak görüşmeleri yapan Osmanlı Hükümeti ise Eflak ve Boğdan nedeniyle anlaşmazlığa

düştü. Rusya'ya güven duymayan hükümet, dön Napolyon'un imparatorluğunu bile tanımak istemezken, Fransa'nın Rusya'ya karşı devreye girmesi ve Fransız Elçisi Sebastiani'nin İstanbul'a gelişi, yeni bir denge siyaseti girişimiydi. Elçinin Osmanlı Hükümetini savaşa teşvik ediyordu. Osmanlı Hükümeti Napolyon'un attığı adımı karşılıksız bırakmadı ve Abdürrahim Muhib Efendi'yi fevkalade elçi tayin edip, Napolyon'un imparatorluğunu tanımak üzere Paris'e gönderdi (Kuran, 1957: 49).

Osmanlı Hükümeti 24 Eylül 1805'te Rusya ile olan ittifakı istemden de olsa yenilemişti. Zira Rusya'nın politikalarına güven duymuyordu. Eflak ve Boğdan'da onun onayı ile atanan Konstantin İpsilanti ve Aleksandr Moruzi'den hükümet rahatsızdı. Nitekim hükümetin haber vermeden görevden alması Rusya'yı kızdırmıştı. Hükümet Eflak ve Boğdan'da görevden aldığı beyleri, göreve iade edip, geri adım atmasına rağmen Rusya'yı savaş ilanından vazgeçiremedi. Bir başka deyişle dolaylı da olsa Avrupa'da devam eden kavganın içine düşmüş oldu. Dibalto, dördüncü koalisyonda Rusya'nın çabalarıyla Prusya'nın Fransa'dan ayrılarak Temmuz 1806'da ittifaka girdiğinden bahsediyordu. Batı Saksonya'da Jena'da Prusya ordusunun Fransızlara yenildiği bilgisini haber veriyordu (BOA, HAT. 7510, t.y.; BOA, HAT. 41075, t.y.¹). Dibalto, beşinci koalisyonda ise yalnız kalan Avusturyalıların Istria, Triyeste, Fiyume ile Dalmaçya'yı Fransızlara terk ettiğini bildiriyordu (BOA, HAT. 15055, t.y.). Savaşlar devam ederken, Avusturya Hükümetinin de memnun olmadığı Dibalto, sağlık sorunlarını gerekçe gösterip izin isteyerek İstanbul'a döndü (BOA, HAT. 3385, t.y.). Avusturya Hükümeti Müslüman bir elçi gönderilmesini istiyordu. Osmanlı Hükümeti de Viyana'ya Müslüman bir elçi göndermenin daha doğru olacağı kanaatindeydi. Zira Osmanlı Hükümeti, Rusya ile ittifak halinde olan Avusturya Hükümetinin talebini yerine getirmenin iki ülke arasındaki ilişkiler yönüyle iyi olacağını düşünüyordu. Bu münasebetle Refi Efendi'nin gönderilmesi düşünüldü. Ancak öbür yandan Fransa'nın göstereceği tepkiden de çekiniliyordu. Hatta Refi Efendi'yi önce askeriyede görevlendirip, sonra Viyana'ya gönderme planı yapıldı. Refi Efendi gidene kadar da Berlin eski elçisi Yanko Argiropoulos'a, ona, vekâlet etmesi için talimat verilerek itimatname gönderildi (BAO, HAT. 52698, t.y.; BOA, C.HR, 4707, 18.09.1218/ 01.01.1804). Hem Fransa'dan çekinildiği hem de masraflı olacağı için Refi Efendi'nin büyükelçi olarak gönderilmesinden de vazgeçildi. Yanko Efendi Avusturya Başvekili Paris'ten döndükten sonra kendisiyle görüşerek maslahatgüzarlık vazifesinin kendisine tevdi edildiğini bildirdi. Mülakatta Napolyon'un Eflak ve Boğdan'ı Rusya'ya terki hususu konuşuldu. Yanko Efendi devletin bu topraklardan vazgeçmeyeceğini ifade etti (BOA, HAT. 52715, t.y.). Zira Tilsit'te yapılan görüşmelerde Napolyon Rusya'nın kıta ablukasına katılmasına karşılık, Çar I. Aleksandr'a Eflak ve Boğdan'ı Rusya'ya bırakma sözü vermişti.

¹ Bazı Hatt-ı Hümayunlarda belge tarihi olarak yılın son günü kaydedilmiş. Bunun bazı bilgilerde karışıklığa yol açabileceği düşüncesiyle bu belgeleri tarihsiz olarak vermeyi uygun gördük.

Osmanlı Elçisi Yanko Efendi Avusturya'da Başbakanlık ile Dışişleri Bakanlığına Metternich'in atandığını bildirmenin yanı sıra Wagram Savaşında Avusturyalılar Fransızlara yenilince taraflar arasında Ekim 1809'da Schönbrunn Antlaşmasının imzalandığı havadisini hükümete rapor etmişti (BOA, HAT. 57911, t.y.) Antlaşmaya göre, Avusturya Doğu Galiciya Rusya'ya ve Batı Galiciya'yı ise Varşova Dukalığı'na terk etti. Avusturya Hükümeti Osmanlı Hükümetine gönderdiği mektupta, yapılan antlaşmanın Avrupa barışı için olduğunu, Osmanlı Devleti ile iyi ilişkileri bulunduğunu ve bunun devamına inandıklarını ifade ederken, devredilen topraklar dolayısıyla sınır bütünlüğüne zarar verecek herhangi bir hususa müsaade etmeyeceklerini garanti etmiştir. Ayrıca Avusturya Hükümeti Avrupa'daki mücadelesinde Osmanlı'dan destek bekliyordu (BOA, HAT. 49385, t.y.). Rusya ile devam eden savaş bir yana, Tilsit'te Napolyon ve I. Aleksandır'ın Osmanlı Devleti'nin Avrupa topraklarını bölüşmek için anlaşmış olması, iktidarın çiçeği burnunda hükümdarı II. Mahmud üzerindeki baskıyı daha da artırmaktaydı. Bu hususta son olarak Viyana Maslahatgüzarı Yanko Efendi Ekim 1808'de yapılan Erfurt görüşmelerine dair Avusturya Dışişlerinden aldığı bilgide, aralarındaki ittifaka istinaden Napolyon çok istemese de Eflak ve Boğdan'ı Rusya'ya terk ettiğini bildirmişti (BOA, HAT. 40824, t.y.). Ateşkes için diplomatik ilişkilerde bulunan Osmanlı Hükümetinin Avrupa'daki savaşlarla iyice hırpalanmış Avusturya'dan da istifade etme şansı yoktu. II. Mahmud, 5 Ocak 1809 tarihinde imzalanan Kala-i Sultaniye Antlaşmasından sonra İngilizlerin kendilerine Rusya'ya karşı siyasi destek verebileceğini ümit ediyordu (Yeşil, 2010: 493).

1810'da muhtemelen Yanko Efendi Viyana'da değildi. Zira Viyana'dan havadisleri Yanko Mavroyeni Bey aktarıyordu. Mavroyeni Bey daha evvel de Napolyon'un bölgede ilerleyişi dolayısıyla Dibalto'nun Viyana'ya terk ettiği dönemde benzer bir görev üstlenmişti (Kılıç, 2019: 265-266). Mavroyeni Bey, Napolyon'un eşi Josephine'den ayrıldığını ve Napolyon'un, Rusya Çarının kız kardeşi ile evlenerek bir ittifak kurabileceğinden bahsediyordu. Aynı yıl Osmanlı Hükümeti Avusturya'dan süren savaşa dair niyetlerinin ne olduğunun öğrenilmesini gizlice talep etmişti. Avusturya Hükümeti elde ettiği istihbaratta, Rusların Osmanlı Devleti ile barış yapma niyetinde olduklarını iletliyordu (BAO, HAT. 49254, 19.03.1225/ 24.04.1810). Öte yandan Avusturya Hükümeti İstanbul'daki elçisi Baron von Stürmer vasıtasıyla Osmanlı Hükümetine talebini iletirken, yeterli görmediği Yanko Argiropoulos'un değiştirilmesini istedi (BOA, C.HR. 4892, 29.05.1226/ 21.06.1811). Osmanlı Hükümeti temsil düzeyinde değişikliğe gitmeyerek, Yanko Mavroyeni Bey'i maslahatgüzar unvanıyla Viyana'ya atadı. Mavroyeni Bey Mayıs 1811'de itimatnamesini teslim ederek görevine başladı (BOA, C.HR. 3700, 06.06.1226/ 28.06.1811). Mavroyeni Bey'in atanmasına Sadaret kaymakamı Ahmed Şakir Paşa, Avusturya vatandaşı olduğu gerekçesiyle, itiraz etse de kendisine itimat edildiği için görevine devam etmesi bildirildi (BOA, HAT. 41805, 27.10.1226/ 14.11.1811).

Mavroyeni Bey, Napolyon'un yakın zamanda Rusya'ya karşı sefere çıkacağından bahsederken, Çar I. Aleksandır aleyhinde açıktan konuşarak, ona cephe aldığını bildiriyordu. Çarın da Napolyon'un planlarından rahatsızlık duyduğunu ve taraflar arasında her an bir savaş çıkabileceğini aktarıyordu. Dolayısıyla Rusya'nın Osmanlı Devleti ile süren savaşı kısa sürede bitirmek isteyebileceğine işaret ediyordu (BOA, HAT. 52662, t.y.). Mavroyeni Bey, Avrupa'da bir gazeteye dayandırdığı haberinde, Napolyon'un Büyük Varşova Dukalığı'nı kurup, başına da bir Fransız general atamaya çalışması ve Prusya üzerinde kurduğu nüfuz, Rusya'yı rahatsız etmişti. Ayrıca Finlandiya'yı Rusya bırakmak zorunda kalan İsveç Kralının, Napolyon'un generallerinden Bernadotte'u kendisine veliaht ilan etmesinin, Rusya'yı endişelendirdiğini aktarıyordu (BOA, HAT. 49644, 17.08.1225/ 17.09.1810; BOA, HAT. 49644-B, 23.10.1225/ 21.11.1810). Öte yandan Avusturya elçisi vasıtasıyla gelen yazıda, hükümetlerinin Fransa ve Rusya ile yaptığı anlaşmanın Osmanlı Hükümetinde tedirginlik oluşturmaması gerektiğini, Avrupa'da barış ve güvenliğin tesisi için çabaladıklarını bildiriyordu. Ayrıca yazıda, Avusturya'nın Rusya ile Osmanlı arasında sulhun yeniden tesisi için ne derece uğraştığı Osmanlı Hükümetinin malumudur denildi (BOA, HAT. 50139, 18.03.1227/ 01.04.1812). Rusya'ya saldırı hazırlığında olan Fransızlar, elçileri vasıtasıyla Rusya ile Bükreş'te barış müzakeresi yapan Osmanlı Hükümetine, Avrupa'nın Rusya ile savaşa hazırlandığı bir zamanda, savaşa devam etmesini telkin ediyorlardı. Fransızlar, Osmanlı Devleti'nin ileriye dönük kâr zarar hesabı yapmasının daha doğru olacağını ve Rusya'nın Karadeniz'den çıkarılarak Kırım'ın geri alınabileceğinden bahsediyorlardı (BOA, HAT. 46243, 21.05.1227/ 02.06.1812). Osmanlı Hükümeti baskıya rağmen çok geçmeden savaşı bitirmek isteyen Rusya ile uzlaşarak 28 Mayıs 1812'de Bükreş Antlaşmasını imzaladı. 1812 yılı sonlarına doğru Metternich verdiği mülakatta Osmanlı Devleti ile aralarında olan dostluğu da değindi. Sırlardan bahsederek, Balkanlarda Osmanlı hakimiyetinden yana olduklarını dile getirdi. Ancak Metternich, Rusların bundan sonra da Sırp ahaliyi devlete karşı isyan ile muhalefete tahrik ve teşvik edeceklerini belirtti (BOA, HAT. 45220, 24.12.1227/ 29.12.1812). Napolyon yaz başında kurduğu orduyla Rusya'ya saldırmış ve ağır bir yenilgi almıştı. Viyana maslahatgüzarı Mavroyeni Bey gönderdiği tahriratta, Avusturya ve Prusya Fransa ile zorunlu olarak sürdürdükleri ittifakı bozduğunu ve Napolyon'a karşı harekete geçtikleri ifade ediyordu (BOA, HAT. 46916, 10.01.1228/ 13.01.1813). Viyana ve Oldenburg'da çıkan gazetelere dayandırılan havadislerle de haberler doğrulanıyordu (BOA, HAT. 5043, 07.03.1228/ 10.03.1813). Oluşan koalisyon kuvvetlerinin Fransa topraklarında ilerlediği ve sonrasında Paris'e girdiğine dair haberler Mavroyeni Bey ve Boğdan Voyvodası İskerlet Bey tarafından hükümete iletildi (BOA, HAT. 49260, 22.08.1230/ 30.07.1815; BOA, HAT: 49835, t.y.). Osmanlı Hükümetinin istihbarat için Süleyman Efendi'yi Prut bölgesine gönderdiği görülüyor. Napolyon etkisiz hale getirilmiş ve Viyana'da bir konferans yapılması planlanmıştı. Özellikle Rus tehdidinde karşı, Osmanlı'nın toprak

bütünlüğünün korunmasını isteyen Metternich, Osmanlı Hükümetinin kongreye katılmasını tavsiye etti. Şayet Osmanlı kongreye katılırsa, Rusya müttefik devletlere kararına itiraz edemeyecekti. Bu Avusturya'nın menfaatleri açısından önemliydi. Kongreye katılmayarak Avrupa'daki devletlerin yaşadığı anlaşmazlıkların dışında kalıp, tarafsızlık politikası izleyen Osmanlı Hükümeti, işleyen diplomasinin de dışında kalmıştı. Mavroyeni Bey, Metternich ile yaptığı görüşmede, başvekilin Rusya'nın Osmanlı toprak bütünlüğüne razı olduğunu ve Rusların Osmanlı aleyhinde gizli bir maksatları olmadığını ifade etmişti. Kongre boyunca Metternich Osmanlı toprak bütünlüğünün korunması için çaba gösterse de, müttefikler buna dair bir karar almamıştır. Kongre toplantılarını takip eden Mavroyeni Bey, Rus-Osmanlı ilişkilerine dair yeni bir havadis edinmişti. Osmanlı toprak bütünlüğünün, Osmanlı Devleti'nin Bükreş Antlaşmasında yer alan Sırlara dair hususları yerine getirmesine bağlı olduğu, şimdiye kadar hükümetin yükümlülüklerini yerine getirmediği ifade edilmişti (BOA, HAT. 49419, 17.04.1230/ 29.03.1815). Kongre devam ederken Metternich ile görüşen Mavroyeni Bey, birkaç gün içinde, Napolyon'a karşı yeniden askeri bir harekât başlatılacağını bildirmiş, ayrıca savaş sırasında Osmanlı'nın tarafsız kalmasını ve maslahatgüzarının Paris'te bulunmamasını tavsiye etmişti (BOA, HAT. 46920, 17.05.1230/ 27.04.1815). Metternich harekât sırasında ordugâhta elçilere yer ayrılacağını, Osmanlı Devleti'ni temsilen Mavroyeni Bey'in de orada bulunmasının faydalı olacağını söylemişti (BOA, HAT. 46930, 27.06.1230/ 06.06.1815).

Kongreden birkaç ay sonra Rusya, Prusya ve Avusturya arasında kurulan Mukaddes İttifak'a Osmanlı Devleti katılmadı. İlerleyen yıllarda ittifak üyeleri düzenledikleri kongrelerle devrimlere karşı duruş sergilediler. Viyana'da görevine devam eden Mavroyeni Bey gönderdiği Metternich ile yaptığı görüşmelerin yanı sıra, elde ettiği bilgileri raporlar halinde hükümetine aktarmaya devam etti. Yeni bir raporda, Rus Çarının Osmanlılara karşı minnet duyduğu ve bunun ifadesi olarak silahaltındaki askerlerinin sayısını azaltmaya başladığını Petersburg'daki Avusturya elçisine bildirdiğini aktarıyordu (BOA, HAT. 49681, 19.04.1231/ 19.03.1816). Öte yandan Avrupalı devletlere karşı güveni iyice azalmış olan Osmanlı Hükümeti Batıdan aleyhine yansıyan en ufak söylentiden bile rahatsızlık duyuyor ve aslı olup olmadığını araştırıyordu. Hükümet aldığı istihbaratın doğruluğunu Mavroyeni Bey'den öğrenmeye çalışmış ve Metternich ile görüşen Mavroyeni Bey'de bu yönde en ufak bir şüphe oluşmamıştı. Osmanlı'nın duyduğu endişenin farkında olan Metternich Osmanlı Devleti'ne bir kez daha toprak bütünlüğünün korunmasının yönelik politikaları desteklediklerine dair vaatle bulunmuştu (BOA, HAT. 47119, t.y.). Öte yandan Metternich, Rus askerlerinin terhisinde yaşanan gecikmenin, bir işgal hazırlığı olarak algılanmamasını belirtti. Metternich Viyana Kongresi ile kurdukları düzene mutlak surette olmasa da güveniyordu. Nitekim Eylül 1815'te Avrupa'da meydana gelebilecek düzen karşıt girişimleri önlemek amacıyla Avusturya, Rusya ve Prusya bir araya gelerek Kutsal İttifakı oluşturdular. Öte yandan

Mavroyeni Bey, kongre kararları bağlamında yaşananları aktarmaya devam etti. Avusturya ve Bavyera arasındaki ihtilafın görüşüldüğü ve çözüme kavuşturulduğunu bildirmişti (BOA, HAT, 49775, 28.4.1231/ 28.03.1816). Zaten Metternich kongredeki siyasetiyle Alman topraklarındaki dağınıklığın devamını sağlamıştı. Kongre sonrası yıllarda Mavroyeni Bey'in yanı sıra Eflak ve Boğdan Voyvodaları Avrupa ahvaline dair havadisleri aktarmaya devam ettiği görülmekte. 1820'de İspanya'da gerçekleşen devrim ve Napoli'de Karbonari Örgütünün gerçekleştirdiği askeri darbe dolayısıyla endişelenen Metternich önce Troppau sonra da Laibach kongrelerini düzenleyerek, Avrupa'daki devrimci hareketlerin önünü almak istemişti. Bu toplantıları takip eden Mavroyeni Bey de, elde ettiği bilgileri hükümetine aktarıyordu (BOA, HAT. 49647, t.y.; BOA, HAT., t.y.. 49668). Hükümet Avrupa hakkındaki birçok havadise, nispeten iyi ilişkiler içinde olduğu Avusturya Hükümetinin merkezi Viyana üzerinden ulaşıyordu. Bu yönüyle Mavroyeni Bey, kıymetli sayılabilecek bir vazife yürütmekteydi. Ancak Mora'da gelişmelerle birlikte Londra'da Ramadani, Paris'te Mano ve Viyana'da Mavroyeni Bey'in Rum milletinden olmaları sebebiyle onlara emniyetin caiz olmayacağına karar verilerek görevlerine son verildi (BOA, HAT. 52282, t.y.)

Yunan İsyanından Viyana Sefareti'nin Yeniden Teşkiline Osmanlı-Avusturya İlişkileri

Öte yandan 1821 Yunan İsyanı sırasında yanlış ve gizlenen bilgilerle yaşanan istihbarat zafiyeti Osmanlı Hükümdarı II. Mahmud'un Rum maslahatgüzarlara olan güvenini tamamıyla bitirdi. Aslında elçilik faaliyetlerine olan itimat, 1800'lerle birlikte azalmıştı. II. Mahmud sürekli diplomasi faaliyetlerini sonlandırırken, ağır bir eleştiri yaparak yaşadığı hayal kırıklığını da gözler önüne serdi. Zira Osmanlı toplum yapısında Rum cemaati ayrıcalıklı idi. Ruhani liderleri Osmanlı vezirine denk sayılıyordu. Şayet elçiliklerin kapatıldığı ülkelerden bir baskı gelirse, reaya sorunu bertaraf edildikten sonra, daha az masraflı Müslüman memurlar görevlendirerek mesele çözümlenecekti (BOA, HAT. 52282, t.y.) Ancak böyle bir durum yaşanmadı. II. Mahmud reformlar için daimî elçiliklerin ne derece önemli olduğunu bilse de, şimdilik bundan vazgeçmek zorunda kaldı. Büyük Devletlere itimsizlik, Koalisyon Savaşları ile iyice artmıştı. Viyana Kongresindeki kararlar ve sonrasında gelişen diplomasi Osmanlı Hükümetinin Avrupa'ya mesafeli duruşunu değiştirmede ve eski usule geri döndü. Yunan İsyanı bu kararın alınmasında belirleyici oldu.

Yunan İsyanının öncesinde Avrupa'ya bakarsak, Kasım 1820'deki Troppau ve Ocak 1821'deki Laibach kongrelerinde Rusya, Avusturya ve Prusya devrimci hareketlere müdahale etme yönünde kararlar almıştı. Kongrede Eteryä Örgütü Karbonari gizli cemiyeti gibi, bir fesat cemiyeti kabul edildi (Tuncer, 2013: 60). Şubat 1821'de başlayan isyan hareketine Osmanlı Hükümeti önce nasihatlerde bulunarak yumuşaklıkla davransa da, isyanın giderek artmasıyla sert karşılık vererek İstanbul Patriği ile beraber birkaç metropoliti isyana destek verdiği

gerekçesiyle idam etmişti. Ruslar da ilk başta asilere sorunlarını, Osmanlı Hükümeti ile görüşerek çözmelerini tavsiye etmişti. Ancak mesele uzadıkça Avrupa kamuoyunda Yunanlılara karşı bir sempati oluşmaya başladı. Kendi elçisini geri çekmiş olan Rusya, Eflak ve Boğdan meselesi ile Mora'daki olaylar hakkında Avusturya Hükümeti'nden elçileri Kont Lutzow vasıtasıyla aracılık etmesini istedi. Osmanlı Hükümeti adına Reis Hamid Bey'in olaylar ve yapılacaklar hakkındaki açıklaması, Avusturya'yı tatmin etse de, Rus Hükümeti bundan pek ikna olmadı (BOA, HAT. 38225, 17.11.1236/ 16.08.1821). 1822 yılı başlarında İngiltere ve Avusturya sorunun çözümünde Osmanlı Hükümetine arabuluculuk teklif etse de Reisülküttap Mehmed Sadık Efendi kendi imkânları ile sükûneti saplayacaklarını belirtti ve öneriyi kabul etmedi. Batının desteğine güvenen isyancılar Ekim 1822'de düzenlenen Verona Kongresi'ne katılma istekleri geri çevrilmişti. Avusturya, Yunan asilere yardım etmenin, ihtilal prensiplerini tanımak manasına geleceğini düşünüyor ve destek olunmamasını öneriyordu. Metternich, şayet bu isyana destek verilirse, ayakta tutmaya çalıştıkları sistemi yıkmak isteyenlerin güç kazanmasından endişe ediyordu. Metternich Osmanlı Devleti'ni başka bir büyük gücün yayılmasını durdurabilecek son kale olarak görüyordu (Tuncer, 2013: 69).

Başlangıçta tarafsız kalan İngiliz Hükümetinin, Castlereagh'ın yerine George Canning'ın Dışişleri Bakanı olmasıyla Yunan meselesine bakışı değişmeye başladı. Bun da kamuoyunun etkisi vardı. İngiliz Hükümeti, Mart 1823'te Mora'daki vaziyeti "savaş" hali olarak kabul ettiğini duyurdu. İngilizler Rusya ile beraber, Ortodoksların baskıdan kurtulmaları için sorunun çözümüne dair birtakım planlar yaptılar (Potyemkin, c. I, 2009: 400). Gelişmelerden rahatsız olan Metternich 1824'te Yunan sorununun uluslararası platformda ele alınması için bir kongre düzenlenmesini teklif ederken, Osmanlı'ya da zaman kazandırmak istedi. İsyanı bastırmakta zorlanan Osmanlı Hükümeti Ocak 1824'te Mehmed Ali Paşa'dan yardım istedi. Mısır valisi hükümete, Girit ve Mora valiliklerinin kendisine verilmesi kaydıyla yardımcı olabileceğini bildirdi. Rus Çarı Ocak 1825'te Petersburg'da Metternich ile görüştü ve Avusturya'yı kendi çıkarlarını koruma gerekçesiyle Osmanlı'ya karşı savaşılabileceklerine ikna etmeye çalıştı. Fransa ve Avusturya Rusya'nın müdahale önerisini kabul etmedi. Şayet Osmanlı Hükümeti Rumlara bazı ayrıcalık vermeyi kabul etmezse, Avrupalı hükümetlerin arabuluculuğuyla çatışmaların sona erdirilmesi önerildi. Çar I. Aleksandır gelişmeleri artık kendi çıkarları doğrultusunda görmüyor ve ittifak dahilinde hareket etmek istemiyordu (Tuncer, 2007: 84). Zira Mehmed Ali Paşa'nın Mora ve Girit'e yerleşecek olması, Rusya'nın menfaatleri açısından iyi bir gelişme değildi. Aralık 1825'te Çar I. Aleksandır'ın ölümüyle tahta I. Nikola geçti. Yeni Rus Çarı Ortodoksların haklarının korunmasına bağlı olarak Yunan ve diğer meselelerde daha aktif bir siyaset izlemek istiyordu (Kocabaş, 1988: 76 vd).

Osmanlı Devleti içişlere müdahale olarak gördüğü Petersburg görüşmelerine iştirak etmediği gibi, talepleri de reddetti. Bu arada, Osmanlı Hükümeti bu konudaki

görüşmeleri sadece Reis Efendi vasıtasıyla yürütmekte idi. Rusya Mart 1826'da maslahatgüzarı vasıtasıyla 1812 Bükreş Antlaşması hükümleri uyarınca Osmanlı Hükümetinden Sırlara tanınan imtiyazların yerine getirmesini isteyerek hükümet diplomatik baskı kurmak için adım attı. Osmanlı Devleti'nin taleplerine olumsuz yanıt vermeye ısrar etmesi üzerine 17 Mart 1826'da Ruslar bir ultimatom vererek, baskıyı iyice artırdı. Bölgedeki durumun daha da kötüleşmesini istemeyen ve orduyu toparlamak için zaman kazanmaya çalışan Osmanlı Hükümeti, bu ikaza duyarsız kalamadı. Gidişatı kendi çıkarları açısından olumsuz gören İngilizlerin İstanbul Elçisi Stratford Canning bir yandan Osmanlı Hükümeti kendi arabuluculuklarına ikna etmeye çalışırken (BOA, HAT. 39203, t.y.), Öbür yandan Rus Hükümeti ile yakın temas halindeydi. Osmanlı Hükümeti kendi yaklaşımının dışına çıkmaya hiç yanaşmadan gelen önerileri reddetmeye devam ederek, Büyük Devletlerin kendi aleyhindeki tutumunu pekiştiriyordu. Girişimlerin sonuç alamayan İngilizler, Dük Wellington'ı Petersburg'a göndermiş, 4 Nisan 1826'da Rus Dışişleri Bakanı Kont Nesselrode ile bir protokol imzalamayı başarmıştı. Böylece şimdilik Akdeniz'deki güveliklerine yönelik tehdit ortadan kalktı. Yunanistan'ın kuruluşu için anlaşan iki devlet, 1822 Verona Kongresi'ni ihlal etmişlerdi. İki devlet, konsensüsü genişletmek için diğer Büyük Devletlere de tekliflerini iletiler (Kurtoğlu, 1994: 170; Bayrak, 1999: 170). Metternich Osmanlı Hükümetinin meseleyi askeri yönden çözeceğini inanıyor ve bekliyordu. Osmanlı Hükümeti, kalıcı bir barış getirileceğine inanılmasa da bir heyet tayin edilerek, Rusya ile Temmuz 1826'da Akkerman görüşmelerine başladı ve çeşitli tavizler verilerek 10 Ekim 1826'da antlaşma imzalandı. Gündemde olan Yunan sorununa dair anlaşmada herhangi bir hüküm yer almazken, Ruslar Eflak ve Boğdan ile Sırbistan'da çeşitli kazanımlar elde etmişti.

1815 Viyana Kongresi ile kurulan Kutsal İttifakı bozma fırsatı yakalayan Fransa, yapılan teklifi 8 Aralık 1826'da kabul ederken, çok uluslu bir dokuya sahip Avusturya ise, bu kararın ulusçuluğa büyük bir zafer kazandıracağı endişesi ile teklifi geri çevirdi. Metternich Rusya'nın Kutsal İttifakı ihlal ettiği suçlamasında bulunmuştu. Ancak Avusturya bir yandan da ılımlı davranarak Rusya ile karşı karşıya gelmemeye çalışıyordu. Aynı şekilde gelişmeleri aleyhinde gören Prusya da teklifi reddetmişti. II. Mahmud, Yunanistan yasal liderinin kendisi olduğunu ve diğer devletlerin girişimlerinin iç işlere müdahale olduğu belirtildi. Reisülküttap Pertev Efendi, Petersburg Protokolü'nün padişah nezdinde yok hükmünde olduğunu, Rusya'nın da İngiltere'nin de padişaha ait yerler hakkında tasarrufta bulunamayacağını bildirerek (Örenç, (46), 2007: 46; Shaw, c. II, 2010: 58-59) Osmanlı Hükümetinin tavrında bir değişiklik olmadığını iletmış ve işleyen diplomatik sistemin dışında kalmaya da ısrar etmiştir. Pertev Efendi verilecek tavizlere rağmen Ruslarla savaşın kaçınılmaz olduğunu düşünmekte ve savaşa taraftar bir tutum izlemekteydi. Meselenin çözümünde pratik olarak diplomatik yolların bir önemi yoktu. Haziran 1827'de Rum asilerce kurulan ordu, Osmanlı ordusu karşısında tutunamamış ve teslim olmuştu. Bunun üzerine II. Mahmud, kendisinin bağımsız bir

hükümdar olduğunu ve bir hükümdarın bir avuç haydutla antlaşma imzalamasının mümkün olamayacağını ifade etti. Osmanlı Hükümetinin katı bir tutum sergileyerek, diplomatik müzakerelerden uzak durması, Rusya, İngiltere ve Fransa'nın birlikte hareketini güçlendirdi. Zira bu devletler Osmanlı Devleti'nin askeri zayıflığının fazlasıyla farkında idiler. Nitekim bu devletler, 6 Temmuz 1827'de bir araya gelerek Londra Protokolünü imzalayarak Osmanlı Hükümetini iyice köşeye sıkıştırdılar. Hiçbir ülke merkezinde diplomatik temsilcisi bulunmayan Osmanlı Devleti'nin en iyi bilgi kaynağı olan Eflak ve Boğdan'da vaziyet sıkıntılı idi. Rum meselesine dair diplomatik girişimlerde bulunmakta zorlanan Osmanlı Hükümetinin bilgi kaynakları da zayıflamıştı. Antlaşmaya dair ilk bilgilere Avusturya'nın İstanbul Elçiliği vasıtasıyla ulaştı. Üç devlet, antlaşmaya cevaben bir ay süre vermeyi uygun görmüşken, bilgilerin önceden sızdırıldığı dolayısıyla süreyi on beş güne indirdiler (Bayrak, 1999: 180). Mora'da yaşanan isyanın Avrupa ticaretine de zarar verdiğine işaret edildi. Bu duruma son vermek için Osmanlı Hükümetinin Avrupa'nın arabuluculuğu kabul etmesi gerektiğine değinildi. Antlaşma ile üç devlet, özerk bir Yunan idaresinin kurulmasını istiyorlardı. Avusturya ve Prusya anlaşmayı kabul etmedi. Öte yandan Rusya Akkerman'da elde ettiği hakları kaybetmemek için ikili oynayarak, tercümanları Frankini vasıtasıyla Osmanlı Hükümetine, protokolün kendi çıkarlarına uygun olmadığını iletmesi, ister istemez Osmanlı tarafında karışıklık yaratmıştı (BOA, HAT. 39379, t.y.). Rum meselesinde Rusların İngilizleri karşısına alma ihtimali olmadığı için, ikili bir siyaset izlemelerinin, Osmanlı Hükümetine sağlayacağı bir yarar yoktu.

Askeri açıdan oldukça yetersiz bir vaziyette olan Osmanlı Hükümetinin, padişahın bölgedeki hükümler haklarının korunması bakımından, tavizsiz ve ısrarcı tutumu, hiç rasyonel değildi. Üç devlet, tedbirleri artırıp, Akdeniz'deki donanmalarıyla Osmanlı-Mısır donanmasını kuşatarak antlaşmaya zorladılar. Bu da reddedilince, donanmanın bölgeden çıkarılmasını istediler. Bu da yerine getirilmeyince, müttefik kuvvetlerce, 20 Ekim 1827'de Navarin'de Osmanlı donanmasına karşı harekete geçilmiş oldu. Donanmanın önemli bir bölümü tahrip edilirken, askeri zafiyet iyice gün yüzüne çıktı. Metternich'in ayakta tutmaya çalıştığı denge sistemi zarar görmüştü. Rusya'nın savaş ilanını önlemeye çalışan Metternich, elçisi Baron von Ottenfels vasıtasıyla Osmanlı Hükümetinin acele karar vermemesini tavsiye etti. Osmanlı Hükümeti yaptığı toplantı sonucunda Avusturya'ya sunmak üzere bir takrir hazırladı. Osmanlı Hükümeti üç devletten zararının tazminini talep ederken, Rum meselesine karışmayacaklarına dair söz vermelerini istedi. Müttefik devletler ise, olup bitenlerle ilgili Osmanlı Hükümetini suçlamıştı (Karal, c. V, 1994: 118; BOA, HAT. 37885, t.y.). 8 Aralık 1827'de müttefik devletler, Hollanda Elçisi Baron de Zuylen'i vekil bırakıp, İstanbul'daki elçilerini geri çektiler (Şimşir, 1989: 26). Böylece diplomatik yol da tamamıyla tıkanmış ve savaştan başka çıkar yol kalmamıştı. Sadrazam Selim Sırrı Paşa Rus Dışişleri Bakanı Nesselrode'a yazdığı mektupta her zaman barıştan yana olduklarını ifade etse de, bu ciddiye alınmamıştı. Zira Osmanlı Hükümeti olası savaş

için hazırlık yapmaktaydı. Nitekim Rus Hükümeti 26 Nisan 1828'de Londra Protokolü'nün Osmanlı Hükümetince kabulü için bir savaş beyannamesi yayınladı. Avusturya ile beraber İngiltere ve Fransa'nın tarafsızlığı sağlayan Rusya, savaş ilan ettiğini duyurdu (Karal, c. V, 1994: 119; Kocabaş, 1988: 80). Zaten devlet ricalinin genelinde olduğu gibi, II. Mahmud da savaşı kaçınılmaz olarak görüyordu. Reisülküttap Pertev Efendi içinde bulunulan durumla birlikte değişen koşulları görüp rasyonel bir tutum geliştirmek yerine, sonucunu bile bile, hissiyata dayalı geleneksel yolla hareket etmeyi tercih etmişti. Her ne kadar savaşa dair yapılan meşverette savaş lehinde görüş belirtse de Keçecizade İzzet Molla sonradan, savaş kararının yanlışlığını izah etmek için bir layiha kaleme almıştı. Savaşta hem kuzeydoğu hem de kuzeybatı yönüyle Osmanlı orduları ağır bir yenilgi alarak geri çekildi ve birçok yer kaybedildi. Savaş devam ederken, Fransızlar donanmasının baskısıyla, İbrahim Paşa'yı Mora'dan çıkmaya ikna etmişlerdi. İngiltere ve Avusturya Rus kuvvetlerinin İstanbul'a doğru ilerleyişinden endişeliydi. İngilizler Rusları barış yapmaya zorladı (Kurat, 1990: 325). Avusturya Hükümeti, elçisi Ottenfels aracılığıyla Osmanlı Hükümetine İngiltere ve Fransa ile ilişkilerini geliştirme tavsiyesinde bulundu. Bu iki ülkeye karşı atılacak olumlu adım, elçilerin İstanbul'a dönüşünü sağlamakla Mora meselesinin çözümünü hızlandıracak ve Osmanlı'nın kaybı sınırlı olacaktı (BOA, HAT. 1244: 23381; HAT. 23493, 25.05.1244/ 04.11.1828). Nitekim Osmanlı Hükümeti görüşmeyi kabul etti. Savaş devam ederken İngiltere, Fransa ve Rusya arasında yürütülen görüşmelerde 22 Mart 1829 tarihli bir Londra Antlaşması hazırlanmıştı. Osmanlı Hükümeti bu antlaşmayı 15 Ağustos 1829'da mecburi olarak kabul etti (Turan, 1951: 119). Rusya'nın barış teklifi dolayısıyla II. Mahmud'un talimatıyla yapılan umumi meşverette, müttefik devletlerin soruna yönelik tekliflerinin kabul edilmemesinin, meseleyi bu hale getirdiği görüşünde hemfikir olunması, devlet yönetiminin ne derece tutarsızlık ve çelişki içinde olduğunun çok açık bir göstergesiydi. Barış görüşmeleri için Amedci Köse Akif Efendi, Başdefterdar Mehmed Sadık Efendi ve Mevaliden Emin Beyzade Abdülkadir Bey görevlendirildi. Yunan meselesinde üç devletin izlediği politikayla, Metternich'in Doğu Sorununun çözümündeki siyasi etkinliği azalmaya başladı. Bu ülkeler Metternich'in Osmanlı toprak bütünlüğünü korumaya yönelik siyasetiyle nüfuz kurmaya çalışmasından rahatsızlardı.

Şark Meselesi diye kavramlaştırılarak Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu buhrana ve tükenmişliğe Ruslar 1815 Viyana Kongresi'nde işaret etmişti. Ancak II. Mahmud ise, devlet ve toplumun içinde bulunduğu acı tabloyu, 1829'da Edirne Antlaşmasının şartlarını istemeden kabul ederken ortaya koyabilmişti. Antlaşma ile Tuna ağzındaki adaların elde tutulması, Rusya'ya nehrin kontrolü imkânını verdi. Poti ve Ahıska'nın ele geçirilişi Doğu Anadolu üzerindeki Rus baskısını kolaylaştırdı. Aynı şekilde Ruslar, Eflak ve Boğdan üzerindeki nüfuzunu da artırırken, Sırbistan daha imtiyazlı bir idare haline geldi. 10.5 milyon duka altın savaş tazminatı ile Osmanlı ekonomisine ağır bir darbe indirilmiş oldu. İsyân döneminde ticari olarak zarara uğrayan Ruslara Boğazlardan serbestçe geçiş hakkı

tanınırken, Osmanlı topraklarında ticaret yapma imkânı da verildi. Yunanistan'ın durumu, 1827 ve 1829 Londra antlaşmalarına göre sonra görüşülecekti (Turan, 1951: 124 vd). Yunanistan'ın Rusya'nın güdümüne girmemesi için, bağımsızlık şarttı. Ayrıca Yunanistan için dışarıdan bir kralın seçilmesi daha doğru olacaktı. Nitekim Bavyera Kralının oğlu tercih edildi (Jelavich, c. I, 2016: 252). Bir grup ada hakkındaki kararlar birlikte Yunanistan'ın sınırları tayin edildi ve 24 Nisan 1830'da Osmanlı idaresince bağımsızlıkları tanındı. Hatta adalar meselesi çok uzamış, 1832'de Londra'da bir görüşme olmuş ve en nihayetinde İzdin Adası da Yunanistan'a bırakılmıştır. Avrupa'nın denge sistemi gereği, batı tarafındaki adalar Yunanistan'a doğudakiler de Osmanlı Devleti'ne bırakılmıştır.

Viyana Elçiliğinin Yeniden Teşkili ve Sürekli Diplomasie Dönüş Çabaları (1832-1841)

Daimî elçilik faaliyetleri 1821 Yunan İsyanı ile durdurulmuş olsa da padişahta bu faaliyetleri yeniden başlatma isteği devam etmekte idi. Ancak isyanla birlikte Büyük Devletlerin Osmanlı Hükümeti üzerinde kurdukları baskı yeni adımların ertelenmesine yol açtığını söylemek mümkün. Hatta bu dönem daha profesyonel düşünülerek, Avusturya ve Rusya da olduğu gibi ülke menfaatlerini koruyup gözetecek, tabiri caizse vatanperver ve devlete sadık tercümanlar yetiştirmek gayesiyle Tercüme Odası kurulmuştur (Ortaylı, 1995: 112). Gayrimüslimlere olan bağımlılığı azaltma amacını da taşıyan bu girişimle, devletin, dış ilişkilerde değişen dünyadan uzaklaşmak istemediği de ileri sürülebilir. Başlangıçta Tercüme Odası'ndan sadece tercüman ihtiyacını karşılaması beklense de zamanla bürokrasi ve diplomaside nitelikli personel ihtiyacının giderilmesine katkı yapması hedeflendi. Öte yandan 1827'de sayılı da olsa ilk kez Avrupa'ya öğrenci gönderilmişti. Bu yıllarda tercüme işlerinde Mehmed Namık Bey ve Mustafa Reşid Bey gibi tek tük de olsa hükümdarın güvenini ve takdirini kazanan Müslüman memurların görülmeye başlanması, ilerisi için umut olmuştu.

Yunanistan'ın bağımsızlığı, Cezayir'in işgali, Sırbistan'a tanınan yeni imtiyazlar, Mısır valisi ile yaşananlar, Avrupa'da baş gösteren liberal ve milliyetçi ayaklanmalar, devlet yönetimini yeni reform kararlarının alınması yönünde baskılamaktaydı. Nitekim 1831'de Polonya'da baş gösteren ayaklanma ile birlikte Londra ve Paris'e elçi tayini hususunda devlet erkânı içinde görüşmeler yapılarak bir layiha kaleme alındı. Hatta aralarında Hüsrev Paşa'nın da yer aldığı devlet ricali layihaya istinaden bir toplantı yaptı. Yeni elçi tayinleri nedeniyle Rusya'nın tepki göstereceğini düşünenler vardı. Dolayısıyla Rusya'nın tepkisini engellemek için reisülküttabın bir açıklama yapmasının yerinde olacağı düşünülüyordu (Dönmez, 2006: 39-40). Layiha II. Mahmud'a sunulduğunda, konunun önemini ifade etmekle birlikte çekincelerini dile getirerek bir müddet daha beklenilmesi gerektiğini belirtti. II. Mahmud Avrupa'daki ayaklanmalarla yaşanan karışıklıklara değinerek özellikle de Lehistan'daki durumun yatışmasını beklemenin daha iyi olacağını söyledi. Ayrıca memurlar arasında bu seviyede hem askeri hem de siyasi bilgi ve deneyimi sahip olup ihtiyaca cevap verebilecek şahıs bulunmadığına değindi.

Rus Çarının İstanbul'a gelen özel elçisi Orlov örnek gösterildi. Ancak yine de bu konuya dair görüşmelerin neticelerinin kendisine bildirilmesini istedi (BOA, HAT. 40803, t.y.). Daha sonraki görüşmelerde ise, İngiltere ve Fransa dışında Rusya ve Avusturya'ya da elçi gönderilmesinin daha doğru olacağı ifade edildi. Ancak II. Mahmud, Rusya'ya karşı duyduğu çekince ve güvensizlik, Polonya'daki ayaklanmanın Avrupa'da yarattığı gerilim ve uygun nitelikte personel olmaması dolayısıyla bu hususun şimdilik askıya alınmasının devlet menfaatleri açısından daha doğru olacağı kararına vardı (BOA, HAT. 40798, t.y.). Yani şimdilik elçi tayini tehir edilmiş gibi görünüyordu. Ancak hem iç hem de dış siyasi gelişmelerin yarattığı baskı sebebiyle Osmanlı Hükümeti fikirlerinden pek emin görünmüyordu.

Osmanlı Hükümeti dış politik anlayışını, kendi menfaatleri açısından daha isabetli gördüğü Metternich'in Avusturya'sından Viyana'da elçilik açabileceklerine dair bir teklif alınca, bunu geri çevirmedi (Findley, 1972: 402). Metternich Viyana Kongresi'nde öngörülen Avrupa sisteminin belirleyici liderlerinden biriydi. Metternich'in Avusturya'sı ile devletin çıkarları uyuşmakta idi. Zira her iki devlet de çok uluslu dokuları nedeniyle milliyetçiliğe dayalı girişimlere karşı hassastı. Osmanlı Devleti'nin bütünlüğün korunmasından yana olan Metternich, Yunan İsyanı sırasında, bu yönde hareket etti ve bu tutumunu kararlılıkla sürdürdü. Aynı şekilde Metternich, temkinli davranmakla birlikte, Eflak ve Boğdan voyvodalıklarında Rusya'nın girişimlerine karşı Osmanlı Hükümeti yanında yer almaya çalıştı. 1821'de en son görevden el çektilen Mavroyeni Bey, geri dönmemiş ve Viyana'da kalmıştı. Bu süre zarfında Mavroyeni Bey'in Metternich ile iletişimi devam etti. Metternich'in tavsiyesi ile muhtemelen daha güvenli olacağı için Viyana yakınlarındaki Presbourg'a gitmiş ve bir müddet orada kalmıştı. Mavroyeni Bey, 1829'da Londra Protokolü Osmanlı Hükümetince kabul edildikten sonra yeniden Viyana'ya döndü. İsyan döneminde devlete sadık kalan Mavroyeni Bey, isyan hakkında elde ettiği bilgi ve haberleri, vaziyeti bildirmek adına yönetimle paylaştı (BOA, HAT. 47158, t.y.).

Osmanlı Hükümeti, Müslüman memurlar arasında münasip birinin olmaması ve *sebükbar* yani az masraflı olacak surette bir kişinin gönderilmesini hedefliyordu. Hatta bu kişi yeterince donanımlı ve az memurla iş yapabilecek biri olmalıydı (Dönmez, 2006: 41). Bu durumu göz önünde bulunduran hükümet, elçi atamasını hazineye yük getirmeden çözeceklerini belirterek II. Mahmud'u ikna etmişlerdi. *Takvim-i Vekâyi* gelirlerinden istifade edilip, 6.000 kuruş maaş bağlanarak, Mavroyeni Bey ile yeniden sürekli diplomasie faaliyetleri başlatılmış oldu. Mavroyeni Bey, tavsiyelerine ehemmiyet verilen Metternich'in de Viyana'ya atanmasına sıcak baktığı bir kişiydi. Osmanlı Hükümeti de tecrübesiyle Mavroyeni Bey'in iyi ilişkilere daha fazla katkı yapabileceğini umuyordu (Kılıç, 2019: 177). Böylesi bir vazifeyi büyük bir arzu ile bekleyen Mavroyeni Bey, tereddütsüz kabul etti. Zaten isyan sürecine bakıldığında Fenerli Rumların birçoğu imparatorluğa sadakat göstererek, onun hizmetinde olmayı tercih etmişti. Mavroyeni ailesi de bunlardan biriydi. Daimî elçiliklerde

yeni dönem, deneme mahiyetinde bir başkentle sınırlı tutularak başlatılmış oldu. Viyana siyasi ve diplomatik ilişkilerde daha güvenilir bir yer olmakla birlikte doğu siyasetinin merkezi kabul ediliyordu. Yanko Mavroyeni Bey, 30 Ocak 1832'de Metternich'in makamına giderek itimatnamesini sunup göreve başladı (BOA, HAT. 40968, t.y.). Osmanlı Hükümeti için en mühim konu, Mehmed Ali Paşa'nın devlete karşı isyanıydı. Yunan meselesine dair giderilmesi gereken pürüzler vardı. Ayrıca hükümet, Avrupa'da cereyan eden ihtilalleri takip etmeye çalışıyordu.

Vehhabi ve Yunan isyanları bastırılmasında sağladığı desteğin karşılığı olarak Suriye'nin idaresini isteyen Mehmed Ali Paşa'ya olumsuz yanıt verilmesi, bir başka askeri ve diplomatik krizin kapısını araladı. Osmanlı Devleti'nin askeri gücünün yetersizliğini çok iyi bilen Mehmed Ali Paşa, bölge hakimiyeti açısından çok önemsendiği ve gerekli gördüğü Suriye'yi gözüne kestirmişti (Altundağ, 1988: 35-36, 51-52). Osmanlı Hükümetinin bu tehlikeyi askeri güçle savuşturması mümkün değildi. Meselenin çözümünde, Büyük Devletlerle kuracağı diplomatik temaslar ve yapılacak görüşmeler, tek çıkar yoldu. Ancak Avrupa'da Fransa'dan başlayarak İngiltere, İtalya, Almanya, İspanya, Belçika ve Polonya'da görülen liberal ayaklanmaların yarattığı karışıklıklar, Mehmed Ali Paşa'ya da isteği zemini yarattı. Hızlı bir şekilde ilerleyen Mısır ordusu Kudüs, Beyrut, Şam gibi önemli kentleri ele geçirdikten sonra Anadolu'ya girip Adana ve Konya'ya ulaştı ve yer yer halkın desteğini de sağladı. Osmanlı Hükümeti, Yunanistan'ın bağımsızlığını ve Cezayir'in işgalini hazmetmeye çalışırken, bir valisi karşısında düştüğü durum, devlet merkezinde büyük bir yıkıma yol açmıştı. Her iki konuda diplomatik yolla çözülmesi gereken problemler vardı. Öte yandan Yunan İsyanı sırasındaki katkılarından dolayı beklentileri karşılanmamış olan Mehmed Ali Paşa 1831 yılı yazı boyunca yaptığı hazırlıklardan sonra harekete geçmiş, karadan ve denizden Suriye'ye girmişti. Osmanlı Hükümeti Mehmed Ali Paşa meselesini dış destek olmaksızın çözemeyeceğini biliyordu. İlk olarak meselenin çözümü için Fransızlardan teklif gelse de Mehmed Ali Paşa lehinde hareket edebileceği endişesi ile bu teklif geri çevrildi (Kutluoğlu, 1997: 265). İngilizlerin İstanbul Elçisi Stratford Canning ile yapılan görüşmede yardım için ittifak talep edildi. İki ülke arasında kurulacak ittifakla bu mesele çok daha fazla büyümeden çözülebilirdi. Zira Osmanlı Hükümeti Doğu Akdeniz'deki güçlü İngiliz donanmasının Suriye'de bulunan Mısır askerleriyle ülkeleri arasındaki bağlantıyı kesebileceği ve bu sayede Osmanlı kuvvetlerinin onları Suriye'den çıkarabileceği düşünülüyordu. Osmanlı Hükümeti İngilizleri ikna için tüm imkânlarını zorladı. Öyle ki, Canning'e ittifak anlaşması ile birlikte İngilizlere çeşitli avantajlar sağlanacağı ifade edildi. Canning ittifak konusunda istekli olmasına rağmen, bu hususa dair söz veremeyeceğini, ancak elinden gelen gayreti göstereceğini bildirdi. Hatta bu meseleye dair düşünce ve önerilerini Dışişleri Bakanı Palmerstone'a yazılı olarak ilettiler (Dönmez, 2014: 79). Öte yandan Osmanlı kuvvetleri İbrahim Paşa'nın hamlelerini etkisiz kılıp zaman kazanmaya çalışmış, ancak İbrahim Paşa ordusuyla Halep'i geçip Urfa, Maraş'ı elde ettikten sonra Adana'ya gelince Osmanlı Hükümetinin

endişesi büsbütün artmıştı. Londra'ya gidecek olan Canning, Osmanlı Hükümetine Londra'ya devleti temsilen bir diplomat göndermesini önerdi. Bu gelişmeler yaşanırken Canning 7 Ağustos 1832'de İstanbul'dan ayrıldı. Londra'ya döndükten sonra hükümet üyeleri ile çeşitli görüşmeler yaparak, Osmanlı Devleti'ne yardım konusunda onları ikna etmeye çalıştı (Dönmez, 2006: 80). Hükümet, İstanbul'dan bir elçi göndermek yerine Viyana maslahatgüzarı Mavroyeni Bey'i tercih etti. Bazıları Mavroyeni Bey'in görevlendirilmesini tereddütle karşılarsa da dirayetkar biri olarak bilinen Mavroyeni Bey'in böyle özel bir görevle Londra'ya gönderilmesinden dolayı daha büyük bir şevk ve gurur ile vazifeye sarılacağı düşünülüyordu (BOA, HAT. 20237, t.y.). Tedbiren Canning Londra'ya gittikten sonra, Mavroyeni Bey'e vazife hakkında bilgi verildi. Yunan hudut meselesinin çözümü için gönderildiği söylenerek, asıl vazifesi gizlendi. Mısır meselesinde İngiliz yardımının tesisi ve Osmanlı donanmasına harp gemisi alımı öncelikli konulardan idi. Ayrıca Fransızların Cezayir'i işgali hususu da görüşme dahilinde yer alıyordu. 1 Kasım 1832'de Mavroyeni Bey Londra'ya ulaştı. İngiliz Hükümeti Osmanlı Devleti'ne karşı olumsuzdu. Zira çöküşünün kaçınılmaz olduğu düşünülüyordu. İngiliz Hükümetinin gündeminde İrlanda ve Belçika'daki olaylar ve yakın zaman yapılacak olan seçimler vardı. Mavroyeni Bey'den Londra'ya gidince ilkin Canning ile görüşüp, ondan sonra İngiliz yetkililerle görüşmesi bildirilmiştir. Devletin büyük destekçisi Canning Londra'da değildi. Zira özel görevle İspanya'ya gönderilmişti. Mavroyeni Bey ilk görüşmesinde Dışişleri Bakanı Palmerstone'dan istediği cevabı alamadı. Palmerstone çok geçmeden İstanbul'daki maslahatguzarları Mandeville'e bir talimat göndererek, Mehmed Ali Paşa'nın icraatlarından rahatsız olduklarını, ancak sultanın talebine olumlu yanıt veremeyeceklerini, Osmanlı Hükümetine bildirilmesini istedi. Mehmed Ali Paşa'nın Fransızlara olan ilgisi ve bağlantısı, İngilizlerin Osmanlı Devleti ile açıktan ittifak ihtimalini zayıflatıyordu. Mavroyeni Bey ile görüşmeleri sonlandıran Palmerstone Mehmed Ali Paşa'nın Suriye'den askerlerini çekmesi için baskı yapılacağına dair söz verdi. Ayrıca Osmanlı Hükümeti'nin çözüm için başka arayışlara girmesi istenmiyordu (Kutluoğlu, 1997: 267). Aslında Palmerstone şahsen Osmanlı Devleti'ne yardım edilmesi gerektiğini düşünüyordu.

Hükümet yeni bir karar alarak, askeri ve siyasi bilgi ve tecrübesine güvendikleri Namık Paşa'yı, II. Mahmud'un İngiliz Kralı IV. William'a yazdığı mektupla Londra'ya gönderdi. Viyana'ya uğrayan Namık Paşa Metternich ile fikir alışverişinde bulundu. Yapılan görüşme ile Osmanlı Hükümeti Mehmed Ali Paşa meselesinde Metternich'in desteğini sağlamış oldu. Metternich Mehmed Ali Paşa'yı hükümdarına asi bir vali olarak görmekteydi. Dolayısıyla taraflar arasında arabuluculuğa sıcak bakmıyordu (Tuncer, 2008: 106-110). Öte yandan Metternich Mısır konusunda Namık Paşa'ya İngilizlerle ilişkilerin geliştirilmesini tavsiye etti (Akalin, 1953: 129). Paris'e de uğrayan Namık Paşa yaptığı görüşmelerde istediği sonucu alamadı (Sinaplı, 1987: 24-27). Osmanlı'nın beklentisi, Büyük Devletlerin yardımıyla Suriye'den Mısır ordusunun çıkarılması idi. Namık Paşa 14 Aralık 1832'de Londra'ya geçti. Yunan meselesinde olduğu

gibi, bu meselede de Osmanlı Devleti lehinde hareket eden Metternich, Londra'daki elçileri Baron von Neumann'a, bu zor vazifelerinde Osmanlı elçilerine yardımcı olmasını bildirdi (Altundağ, 1988: 96). Namık Paşa'ya Mavroyeni Bey ile görüşüp, birlikte hareket etmesi tembihlenmişti. Nitekim öyle de oldu. Ancak paşa Londra'da muhatap bulmakta zorlandı. Zira parlamentonun tatil olması hasebiyle Kral IV. William ve bakanlar sayfiye yerlerindedi. Namık Paşa name-i hümayunu dahi takdim edemedi. Geçen süreye rağmen direkt bilgi alınamamıştı. Mehmed Ali Paşa ise sistemli propaganda faaliyetlerini sürdürüyordu (Akalın, 1953: 129-130). Osmanlı Devleti, Mavroyeni Bey ve Namık Paşa vasıtasıyla Viyana, Paris ve Londra'daki girişimlerden istediği neticeye alamaması, Rusya'nın Osmanlı Devleti'ne yardım hususunda önünü açtı. Ruslar zaten süreci başından itibaren yakından izliyordu. Londra'daki görüşmeler beklenildiği gibi olmayınca Ruslarla temas arttı. Namık Paşa Rus Hükümeti ile görüşmek üzere Petersburg'a doğru yola çıktı (Akalın, 1953: 134; Altundağ, 1988: 92). Osmanlı padişahı daha evvel Rus Elçiliği Müsteşarı Butenev vasıtasıyla Rusların Osmanlı Devleti'ne yardım olasılığını sormuştu. Dışişleri Bakanı Nesselrode talep edildiği takdirde yardımcı olacaklarını bildirmişti. Nitekim 25 Aralık 1832'de General Muravyev özel elçi sıfatıyla hazırlıklarla ilgi görüşmek için İstanbul'a gelmişti. Bu arada İbrahim Paşa kuvvetleri ile Konya'ya ulaşmıştı. Artık İbrahim Paşa, başkent İstanbul'u bile tehdit edebilecek bir imkâna kavuşmuştu. Ahmed Fevzi Paşa gibi devlet ricalinden bazıları bizatihi Rus yardımını isterken, hükümdar tereddüt ediyordu. Zira II. Mahmud hala İngilizlerle anlaşabileceğini ümit ediyordu. Haliyle Rusya'nın teklifi geri çevrildi (Altundağ, 1988: 89).

Mavroyeni Bey 1 Ocak 1833'te İngiltere'den beklenen donanma yardımının gelmeyeceğini Osmanlı Hükümetine bildirdi. Sultan, Mehmed Ali Paşa ile doğrudan anlaşabilmek için 1833 yılının ilk günlerinde Halil Rifat Paşa'yı İskenderiye'ye gönderdi. Ancak Muravyev Ocak 13'te Mısır'a ulaşmış ve bölgedeki Avusturya konsolosu vasıtasıyla Mehmed Ali Paşa'yı ateşkesine razı etmişti. Bu ateşkesin de bir önemi yoktu. Zira İbrahim Paşa birkaç gün sonra II. Mahmud'u tahttan indirmek için İstanbul'a doğru harekete geçti. Hala İngiliz yardımını uman Osmanlı Devleti Namık Paşa ve Mavroyeni Bey'den Londra'da kalıp görüşmeleri sürdürmesini istemişti. Namık Paşa donanma desteğinin sorunu çözmeye yeteceğini söylerken, İngilizler Osmanlı kuvvetlerinin karadan başarılı olamayacağı kanaatinde oldukları için, bu talebi şüpheyle karşıladılar. Aslında İngilizler askeri çözümden yana olmadığı için, bu tür taleplere olumlu yanıt vermiyordu. 24 Ocak 1833'te İstanbul'dan gelen haberler İngiliz Hükümetini rahatsız etse de, meselenin diplomatik yolla çözülmesi için Osmanlı temsilcilerine, Fransa'nın da katılımıyla iki taraf arasında arabuluculuk teklifinde bulundu. Namık Paşa nihayet İngiliz Kralı ile 29 Ocak'ta Brighton'da görüşebildi. Artık bir ehemmiyeti olmayan bu görüşmenin ardından İngiliz Hükümeti mali sıkıntıları ve Belçika ile ilgili meşguliyeti bahane ederek askeri yardım talebine sıcak bakmadıklarını bir kez daha dile getirmişlerdi (Akalın, 1953: 130). II. Mahmud Mehmed Ali Paşa'nın oluşturduğu tehlikeyi

bertaraf etmekte kararlıydı. İngilizlerden ümidini kesen II. Mahmud Reis Efendi'ye talimat verip Rus Elçisi Butenev ile görüşmesini istedi. 2 Şubat'ta Rusya'dan otuz bin kişilik bir kuvveti yardım için göndermelerini istendi. Bu arada Fransız Hükümeti de harekete geçerek Amiral Roussin elçi olarak İstanbul'a gönderdi. Reis Efendi ile görüşen elçi, Rus donanmasının İstanbul'a gelişinin engellenmesini istedi. Reis Efendi sundukları şartların kabulü sağlanırsa, bunun mümkün olabileceğini Roussin'e ilettiler. Rus donanmasının ilk bölümü 20 Şubat'ta İstanbul'a geldi (Altundağ, 1988: 120-122). Canning'in korktuğu şey olmuştu. Telaşlanan İngilizler ve Fransızlar Osmanlı Hükümetini Rus yardımından vazgeçilmesi için ikna etmeye çalışsa da artık bu mümkün görünmüyordu. İngilizler 7 Mart 1833'te sultanın lehinde olacak bir diplomatik çözüm için arabuluculuk teklifinin yinelediler. Fransızlar ise Mehmed Ali Paşa'yı ikna edemediler. (Kutluoğlu, 1999: 268-269, 276-277).

Mehmed Ali Paşa meselesinde gelinen askeri ve siyasi nokta, II. Mahmud'u Rusya ile bir ittifak anlaşmasına mecbur etti. Zira İstanbul'a davet edilen Rus kuvvetlerinin çekilişi, ancak bununla mümkün olabilirdi. Aynı zamanda Batılı Büyük Devletlerin bu mesele sırasında izledikleri siyaset, Osmanlı Hükümetine hiç güven vermemiş, onu adeta bunalıma itmiştir. Şimdilik Mehmed Ali Paşa tehdidini savuşturmada, başka çıkar yol bulunamamıştır (Altundağ, 1988: 153-154). Çar I. Nikola, Osmanlı'ya askeri yardımda bulunacağını bildirmek üzere Dışişleri Bakanı Nesselrode'u Viyana'ya gönderdi. Dışişleri Bakanı, kuracakları ittifakla Avrupa'yı doğudaki kavgalardan koruyabileceklerini söylerken, Metternich'ten Rus politikasının güvenilirliğine dair İngiliz, Fransız ve Osmanlı'ya güvence vermesini istiyordu. Avusturya, Rus siyasetinden emindi. Doğu'da bir İslam-Arap devleti görmek istemiyordu. (Tuncer, 2008:115-116). Özel yetkili elçi Kont Orlov ve İstanbul elçisi Butenev ile yapılan görüşmeler neticesinde Vezir Hüsrev Paşa, Asakir-i Hassa Müşiri Ahmed Fevzi Paşa ve Reisülküttap Mehmed Akif Efendi'den oluşan Osmanlı heyeti 8 Temmuz'da Hünkâr İskelesi Antlaşmasını imzalamıştır. Avusturya Elçisi Stürmer aldığı talimatla Rusların verdikleri söze riayetini yakından izledi (Altundağ, 1988: 128, 148-149). Pek rasyonel olmayan savunma amaçlı ittifak anlaşması ile tesis edilen himaye, diplomatik ilişkilerde Viyana ile başlayan yeni sürecin geleceğini de etkileyebilirdi. Zira Osmanlı Hükümeti Rusya'nın da beklentileri doğrultusunda, içe dönerek yeni diplomatik adımlar atmaktan vazgeçebilirdi. Mali sıkıntılar başta olmak üzere, zaten bunun için geçerli sebepleri de vardı. Ancak yaşanan siyasi olaylara bakıldığında, 1821 sonrası dönem, yani elçiliklerin kapatıldığı dönem, birçok açıdan Osmanlı dış siyasetinde adeta kayıp yıllar oldu. Diplomatik ilişkilerde istikrarın kaybolduğu bu yıllarda dağınıklığı ve tecrübesizliği ile Osmanlı Hükümeti, her ne kadar denge siyaseti izlese de, Büyük Devletler karşısında arzu ettiği neticeleri alamayacağını gördü. Ayrıca diplomaside yaratılan boşluk, uluslararası platformda Osmanlı Devleti'nin daha hızlı prestij kaybetmesine yol açtı. Dolayısıyla Londra ve Paris ile kurulacak yeni ilişkilerle, devletin akamete uğramış sürekli diplomasi faaliyetleri yeniden canlandırırken, Rusya'ya karşı da batılı ülkeler sayesinde bir denge kurmuş olacaktı. Devlet

siyasi yalnızlığından kurtulurken, çürümeye yüz tutmuş bürokratik sistemi de yenileme fırsatı yakalayacak.

Yunanistan ile deniz hududu konusu ise, adeta Mehmed Ali Paşa ile yaşanan sorunun gölgesinde kalmıştı. İzin ve Şeytan Adaları olarak bilinen yerlerin Yunanistan'a bırakılmasına karar verilmişti. Namık Paşa vasıtası ile bu karara itiraz edilmek istense de İngiliz yetkililer, bu kararın, bu işe memur edilen Mavroyeni Bey'e daha önce bildirildiği ve buna itiraz etmenin devletin saygınlığına zarar vermekten başka bir sonuç doğurmayacağı ikazı yapılmıştır (BOA, HAT. 48980-C, 10.11.1248/ 31.03.1833). Namık Paşa yoğun diplomasi ile geçen birkaç aydan sonra 17 Mart'ta Londra'dan ayrıldı. Öte yandan Namık Paşa, Londra'da bulunduğu süre zarfında hükümete gönderdiği mektup ve arizalara doğru düzgün cevap alamadığından şikâyet etmişti. Osmanlı Hükümeti Mavroyeni Bey'in bir müddet daha Londra'da kalmasını istedi. İbrahim Paşa Kütahya'ya ulaşmış ve İzmir'i de tehlike altındaydı. Artık Mavroyeni Bey'in Mehmed Ali Paşa meselesine dair Londra'daki diplomatik görüşmelerden beklentileri karşılayacak bir netice elde etmesi imkânsız hale gelmiştir. İstedikini elde edemeyen II. Mahmud Büyük Devletlere de hiç güven duymadığından birçok taviz vererek Mehmed Ali Paşa ve oğlunun isteklerine razı olmuştur. Taviz de sınır gibi gördüğü Adana'yı bile bırakmak zorunda kaldı. Mayıs ayı ortalarında karara bağlanan maddelerden sonra Mavroyeni Bey'in geçici görevle geldiği Londra'da kalmasının bir manası yoktu (Kılıç, 2019: 180). Nitekim Paris'e gönderilmesi söz konusu oldu. Muhtemelen Mehmed Ali Paşa ve Cezayir'in işgali konularında görüşmelerde bulundu. Ancak her iki konuda da neticeyi değiştirecek bir gelişme olmadı. 1815 Viyana Kongresinde korsanlık faaliyetleri yasaklandığında, bu karara istinaden İngilizler bir yıl sonra Akdeniz'de tehlike yaratan Cezayir dayılarına karşı harekât başlatıp, onları etkisiz hale getirdi. Cezayir nispeten zayıfladı. Osmanlı Devleti'nin 1828-1829 Rus savaşında aldığı ağır yenilgiyi fırsat bilen Fransızlar Cezayir dayıların borç meselesindeki tutumunu, büyük bir diplomatik kriz gibi göstererek, Cezayir'i işgale başladılar. Osmanlı Hükümetinin Fransızların Akdeniz'deki bu tehdidine askeri olarak karşılık verme şansı olmadığı gibi, müstakil bir dış politika örgütünün ile daimî elçilerin olmayışı, siyasi ve diplomatik açıdan, bu olaya mukabele edilebilecek bir dış politik zeminin oluşumunu engellemişti. Ayrıca, Viyana Kongresi'nde dikkat çekilen bu problem karşısında, Osmanlı Hükümetinin, geçen süreye rağmen gerekli güvenlik tedbirlerini alamamış olması, merkez ve yerel idare arasındaki ilişki ve irtibat zafiyetini de gözler önüne seriyordu. Ayrıca Müslüman bir toprak parçasının Hristiyanlarca işgali Osmanlı hükümdarı için onur kırıcıydı. Nitekim vilayet ulemasından Hamdan Osman Hocasade hükümdara gönderdiği mektupta, bu tatsız vaziyete işaret etmişti. Namık Paşa Londra'ya gönderildiğinde Mısır ve Cezayir meselesi için de Paris'e bir elçi gönderilebileceği konuşuldu. Osmanlı Hükümeti Cezayir'deki işgalin bir oldubittiye getirilmesini istemiyordu. Fakat Mısır meselesinin istediği gibi çözülmesi II. Mahmud'un önceliğiydi. Ancak Osmanlı hükümdarı Paris ve Londra'ya elçi gönderiminde Rusya'nın tepki göstermesinden çekiniyordu. Nitekim bu çekince dolayısıyla

da Amedci Mustafa fevkalade elçi olarak görevlendirildi. Aslında uygulama daimî elçilikten farksızdı. İngiltere ve Rusya'ya bilgi verildi. Rus Elçisi Butunev'e Cezayir ve Mısır meseleleri dolayısıyla elçi gönderileceği bilgisi verilerek, ayrıca gizli bir amacının olmadığı ifade edildi. Elçiye Fransız Kralına sunulmak üzere bir name-i hümayun verildi. Reşid Bey aldığı ruhsatname ve talimatname ile maiyetindekilerle birlikte yola çıktı (BOA, HAT. 37601, t.y.; Lütfi Efendi, IV-V, 1999: 818-819). Fransızlar Reşid Bey'in Cezayir meselesinde resmi bir görevle Paris'e gelmesinden rahatsızdı. Bunun için Osmanlı Hükümeti bu amacı gizli tutma kararı almıştı (Kuran, 1957: 37). Reşid Bey yolculuğunu Viyana üzerinden yaptı. Orada Mavroyeni Bey ile de görüşerek, bir durum değerlendirmesi yaptı. Şaşırtıcı olan ise, Fransa'ya gidişindeki gizli amacın biliniyor olması idi. Reşid Bey Viyana'da ayrıca sabık elçi Ottenfels ile görüştü. Daha sonra Metternich ile de görüşerek, kendisine bir mektup takdim etti. Avusturyalı lider Osmanlı lehindeki tutumunu sürdürdüğü görünmekte, Reşid Bey'e Mısır meselesinin çözümünde sabırlı olunması gerektiğini ifade eden tavsiyelerde bulundu. (Jorga, c. V, 2005: 316-317) II. Mahmud Mısır meselesinin çözümünde Paris'i ikna etmenin kolay olmadığını ve dolayısıyla sadece Paris vasıtasıyla sorunu çözmenin mümkün olamayacağını düşünüyordu. II. Mahmud umduğu gibi sonuçlanmayan Mısır meselesini tam olarak İngilizlerle çözebileceğine inanıyordu. Daha evvel Namık Paşa Viyana yoluyla Londra'ya geldiğinde hem çözülmeyi bekleyen siyasi sorunlar hem de İngiltere'nin önemine binaen Londra'ya elçi göndermenin gerekliliğine işaret etmişti. Nitekim Temmuz 1834'te Namık Paşa tecrübesi ve Fransızcası münasebetiyle fevkalade elçi unvanıyla Londra'ya görevlendirildi. Paşa, iki ülke arasındaki ilişkilerin geliştirilmesinin dışında Cezayir'in Fransızlar tarafından işgali, Mısır meselesi ile Hünkâr İskeleyi Antlaşmasına dair görüşmeler yapmak üzere Londra'ya yeniden gönderildi (BOA, HAT. 46623, 12.04.1250/ 18.08.1834). Durumdan şüphelenen Rus elçisine Osmanlı elçisinin Mısır ve Cezayir meselelerinin halli için gönderildiği bildirildi (BOA, HAT. 40747, t.y.). Namık Paşa'ya verilmek üzere hazırlanan talimatnamenin bazı yerleri değiştirilerek ikna etmek için Rus elçisine verildi (BOA, HAT. 37480, t.y.). Namık Paşa da Viyana üzerinden çıktığı yolculuğunda Metternich ile sekiz kez görüştü. Metternich Namık Paşa'ya meselelerin çözümü için çeşitli önerilerde bulundu.

Reşid Bey Paris'e vardığında elçilik olarak kullanması için kendisine bir konak tahsis edildi. Fransız Hükümeti Osmanlı'nın Paris'e elçi tayininden memnundu (Baysun, 1(2),1941: 148-149). Reşid Bey Paris'teki temasları sırasında Rus Elçisi Borgo'dan yararlanmak istese de, sıkça görüşmelerine rağmen Rus elçisi buna yanaşmadı. Aslında Reşid Bey'in bu şekilde hareket etmesi, Osmanlı'nın prestiji açısından hiç de doğru olmadı. Reşid Bey Mısır meselesinde Mısır'a destek olanların Paris'te ne derece etkili olduklarını ve önemli bir kamuoyu oluşturduklarına değindi. Osmanlı Hükümetinin bir an evvel Paris'te daimî elçi buldurmaya başlaması gerektiğine işaret etti. Yunanistan ve Bavyera gibi küçük ülkelerin bile, Paris ve Londra da elçilikleri olduğundan bahsetti (Dönmez, 2006: 61). Fransız Dışişleri Bakanı Desages de Osmanlı Hükümetinin Paris'e daimî bir

elçi göndermesinin doğru bir adım olacağını düşünüyordu (Baysun, 1(6),1942: 430-436). Namık Paşa da devletler arası ilişkilerde önemli bir yere sahip Londra'ya en kısa sürede daimî bir elçi gönderilmesi gerektiğini hükümetine bildirmişti. Namık Paşa, yeni bir kişiye de gerek olmadığını ve sahip olduğu nitelikler nedeniyle, bu işi için kendisinin uygun olacağını ima ediyordu (BOA, HAT. 37503, 21.06.1250/ 25.10.1834). Bu arada Mehmed Ali Paşa bağımsızlığını ilan etmenin peşinde olduğu, İngiltere, Fransa ve Avusturya'nın buna şiddetle karşı çıkıp reddettiği bilgisi Osmanlı Hükümetine ulaştı. Bu gelişmenin ardından, II. Mahmud elçilerinden İngiliz ve Fransız hükümetlerinin kanaatlerini tamamıyla Mehmed Ali Paşa'nın aleyhine döndürmeleri için çaba sarf etmeleri talimatını verdi (Dönmez, 2008: 166). Hükümet Londra'ya Namık Paşa yerine aynı statüde Beylikçi Nuri Efendi'yi gönderme kararı alması hem Rusları hem de İngilizleri şüpheye düşürdü. İngilizler Nuri Efendi'nin Rus taraftarı olduğunu düşündüler. II. Mahmud Rusların şüphelerini gidermek için, arzu ediyorlarsa Rusya'ya da bir elçi gönderebileceklerinin iletilmesini istedi (BOA, HAT. 46126, t.y.). Ancak böyle bir görevlendirme olmadı. Reşid Bey Cezayir'in Osmanlı'ya iadesi hususunda hiçbir ilerleme kaydedemedi. Reşid Bey, Ruhiddin Efendi'yi maslahatgüzar bırakarak İstanbul'a dönmesine izin verildi (BOA, HAT. 37486, t.y.). Reşid Bey dönüştü de Metternich ile görüştü. Metternich, Reşid Bey'e yeni imparator I. Ferdinand'ın Osmanlı'ya karşı izlenen politikada bir değişikliğe gitmediğini bildirdi. Osmanlı Hükümeti Ahmed Fethi Paşa'yı yeni Viyana Elçisi olarak takdim ederken, imparatoru da tebrik edecekti. Yeni elçiye verilen talimatnameye, Avusturya'yı bilgilendirmek gayesiyle, Reşid Bey'in Paris'ten dönüş sebebi de eklenmişti. (BOA, HAT. 47183, t.y.). Viyana'ya büyükelçi gönderilecek olması, Avusturya Hükümeti tarafından memnuniyetle karşılandı. Mavroyeni Bey Ahmed Fethi Paşa gelmeden Metternich'in de yardımıyla gerekli hazırlıkları yaptı. Prens İsterhazî'nin konağı elçilik binası olarak kiralandı (BOA, HAT. 41198-E, t.y.). İstanbul'a dönen Reşid Bey, sadrazam Mehmed Emin Fuad Paşa'nın da görüşüyle tekrardan Paris'e bu defa büyükelçi unvanıyla gönderilmesine karar verildi. Paris'teki diplomatik faaliyetler artık istikrarlı hale getirilmek isteniyordu. Ayrıca hükümet Atina'ya bir maslahatgüzar göndermeyi düşünerek, bu görevi Mavroyeni Bey'e teklif etmişti. Ancak Mavroyeni yaşlandığını ve eşinin hasta olduğunu ileri sürmüştü (BOA, HAT. 37499-C, 15.07.1252/ 25.10.1836). 1837'de Viyana'ya Sadık Rifat Paşa'nın ataması kararlaştırıldığında, ayrıca Prusya'ya bir elçi atanabileceği konuşuldu. Nitekim Avusturya Elçisi Stürmer'den vasıtasıyla Prusya Hükümetinin fikri soruldu. Prusya Hükümeti talebi olumlu karşılarken, harp ehlinden olmalarından ötürü, Serasker paşanın da önerisiyle Miriliva Kâmil Paşa Berlin'e elçi tayin edildi (BOA, HAT. 47311, t.y.; BOA, HAT. 51638-B, t.y.; BOA, HAT. 47358, t.y.).

2 Temmuz 1839'da II. Mahmud'un ölümüyle genç şehzade Abdülmecid tahta geçmişti. Yeni sultanın tecrübesizliğinden yararlanan Hüsrev Paşa, Mehmed Emin Fuad Paşa'nın yerine kendini zorla sadrazam ilan ettirdi. Hızlı bir şekilde hükümette kontrolü ele aldı. Her ne kadar

reform yanlısı gözükse de geleneksel bir düşünceye sahip Hüsrev Paşa reform politikalarına şüpheyle bakıyor ve istemiyordu. Yeni sadrazam hazırladığı arz tezkeresi ile elçiliklerin faydasız olduğunu padişaha iletcek ve şimdilik maslahatgüzarlık seviyesinde devam etmesini önerecekti (Dönmez, 2008: 177). Elçilerin geri çağrılmaları için padişahın cülusu gerekçe gösterildi. Londra'da Mustafa Reşid Bey, tercümanı Agop'u, Paris'te Fethi Paşa Sami Efendi'yi, Viyana'da Rifat Bey Mavroyeni Bey'i ve Berlin'de Kâmil Paşa Rahmi Efendi'yi yerlerine maslahatgüzar ya da vekili olarak bırakıp geri döndüler. Gelinek noktada, Mısır meselesinde belirsizlik devam etmekteydi. Zira Osmanlı sarayında yaşanan taht değişikliği ve elçilerle iliği kararla görüşmeler de yarım kalmıştı. Büyük Devletler bu hususta Osmanlı Hükümetinin kendilerine danışmadan bir adım atmaması gerektiğini bildirdiler. Tanzimat Fermanı'nın ardından Mustafa Reşid Paşa sağladığı güvenle Hüsrev Paşa'nın yönetimdeki etkisini kısa sürede bertaraf ederek durumu kontrol altına aldı. Böylece Osmanlı'nın mücadelesinde önemli yer tutacak elçilik faaliyetlerinin de akamete uğramasına fırsat vermemiş oldu. Öte yandan fermanla ortaya konan yeni politik anlayışla Mısır meselesinin çözümün de katkı sağlayacak bir surette elini güçlendirme imkânı buldu.

Sonuç

XVIII. yüzyılın sonlarına yaklaşıırken, Osmanlı'nın askeri ve siyasi zayıflığı iyice gün yüzüne çıktı. Dış siyasette çok da güçlü bağlantıları olmayan Osmanlı için Rusya'nın kuşatıcı ve baskılayıcı siyasetinin daha kötü sonuçları olabilirdi. 1791'de Avusturya ile imzalanan Zıstovi Antlaşmasının ardından sağlanan barış, Osmanlı'ya Avrupa ile diplomatik ilişkiler kurmada fırsat verdi. Bu doğrultuda, Osmanlı daimî elçilik faaliyetlerini başlatarak Avrupa ile yakınlaşım Rusya'ya karşı bir denge oluşturmaya peşine düştü. Ancak Fransız İhtilalinin etkileriyle Avrupa'nın iç karışıklığı ve savaşlara sürüklenmesi planları bozdu. Her ne kadar çeşitli yönlerden kendi yetersizlikleri de olsa dört başkentte başlattığı daimî elçilik faaliyetleri umulan neticeleri vermekten uzak kaldı. Zira Koalisyon Savaşları döneminde Büyük Devletlerin çok daha değişken hale gelen ilişkilerine, Osmanlı, çıkarlarını gözeterek uyum sağlamakta başarılı olamadı. Napolyon'un emperyal siyasetinden çok zarar gören Avusturya ve Fransa'ya mesafeli durarak bir dış siyaset izlemeye çalışan Osmanlı'nın bu dönemde çıkarları örtüştüğü için, ilişkileri, diğer ülkelere göre daha istikrarlı ve dengeli şekilde yürüdü. Bu durum 1815 Viyana Kongresi ve sonrasındaki Kutsal İttifak döneminde Metternich'in Avrupa'da statükoyu koruma politikalarında daha açık bir şekilde görüldü. Bu yaklaşım Osmanlı'nın bir müddet daha Viyana'da elçilik faaliyetlerini sürdürerek batı diplomasisinin içinde kalmasına yardım etti. Ancak beklentisizlikle devam eden faaliyetlerin pek de geleceği yoktu. Zira sadık bir tebaa olarak görülen Rumların istihbarat ve diplomasi faaliyetlerinde gösterdiği zafiyet devleti hayal kırıklığına uğratmışken, yaşanan Mora İsyanı Batıya ve diplomasiye olan güvensizliği artırdı. Öbür yandan Yunan meselesinde Osmanlı'nın askeri ve siyasi yetersizliği

bir kez daha gözler önüne serildi. Zira Metternich'in kongrelerle statükoyu koruma siyasetiyle Osmanlı'ya dolaylı destek verilip, zaman kazandırılmış olsa da uzayan çözüm süreciyle birlikte Rusya'nın Metternich'e rağmen Kutsal İttifak'tan uzaklaşması, edilgen bir siyaset ve diplomasi izleyen Osmanlı'yı iyice çıkmaza soktu ve yalnızlaştırdı. Metternich'in Avusturya İmparatorluğu'nun çıkarları paralelinde Osmanlı'nın yanında yer almaya çalışması, kayıpların daha sınırlı kalmasına imkân verse de askeri, siyasi ve diplomatik yetersizlik saklanamaz bir hakikat haline geldi. Mısır valisi Mehmed Ali Paşa ile yaşanan sorunlar, devletteki problemleri daha da derinleştirirken, çözüm arayışında hükümeti daha dışa bağımlı hale getirdi. Tercüme Odasının teşkili ve Avrupa'ya öğrenci gönderilerek sürekli diplomasi için yeniden hazırlık yapılmaya başlansa da siyasi yalnızlık ve sorunların çözümünde dışa bağımlılık, sürekli diplomaside yapılanma için beklenecek vakit olmadığı gerçeğini ortaya koydu. Metternich ile olan siyasi diyalogun da etkisiyle Osmanlı Hükümeti süreli diplomaside yeni döneme sabık temsilcisi Mavroyeni Bey'i görevlendirerek Viyana'dan adım attı. Zira Viyana, doğu siyasetinin merkezi olarak da görülüyordu. Batı diplomasisine Viyana kapısından giriş yapan Osmanlı Hükümeti, bilumum sorunların çözümünde kaçınılmaz olan düzenli diplomatik ilişkiler için Paris, Londra ve Berlin'e de elçiler gönderdi.

Extended Summary

The beginning of Ottoman-Austrian relations dates to the first quarter of the 16th century. In this period, the Ottoman Empire, which assumed military superiority, conducted unilateral diplomacy both with Austria and Europe. Wars with Austria in the late 16th century and in the early 17th century, the Empire's diplomacy lost its effectiveness with change in the military and political balance. With the Treaty of Karlowitz in 1699, the Ottoman Empire felt the effect of mutual diplomacy prevailing in Europe. The Ottoman Empire losing its military power gradually in the 18th century, established diplomatic relations with missions to France after the Treaty of Pasarowitz in 1718. Attempts to recognize their technical and scientific developments was interrupted by the Patrona Halil Revolt in 1730. The Ottoman Empire forced Austria into a lengthy period of peace with the Treaty of Belgrade in 1739 signed after the wars it had won in the 1730s and with some subsequent agreements. This was also in favor of Austria because of the War of Succession waged. After a while, Russia did not want this situation to continue, which did not suit her interests. Although the Ottoman Empire resisted Russia with its military power, it was not successful. The heavy consequences of the Treaty of Küçük Kaynarca in 1774 made political cooperation and search for diplomatic solutions more prominent. The wars between 1787 and 1792 mildly reminded the Ottoman government how heavy the price of military failure was. The Treaty of Sistova, signed with Austria in 1791, had special importance as it caused the beginning of a permanent peace process. Although the French Revolution in 1789 and accompanying

political turmoil in Europe paved the way for this, it was a great opportunity for the Ottomans to embark on sustainable diplomacy. Towards the end of the 18th century, the Ottoman government, which gave importance to transition to sustainable diplomacy in its reform program to strike a balance against Russia, was not experienced in it. While following the political turmoil caused by the Ottoman Coalition Wars in Europe, which formed diplomatic representations with great hopes in four major countries, London, Paris, Berlin, and Vienna, the empire was shaken by the French invasion of Egypt in 1798. Thanks to its alliance with the UK and Russia, the Empire managed to keep Egypt and realized the importance of the balance policy in interstate relations. Although the Ottoman government tried to maintain its policy of balance, fluctuations in the relations between the European states, with the influence of Napoleon, challenged the government, which was not adequate in terms of infrastructure, staff, and equipment, and caused it to commit mistakes from time to time. The Ottomans, who wanted to take advantage of the balance policy against Russia in the Wallachia and Moldavia problem, fell into conflict with the British and were dragged into an internal crisis. While the government had difficulties in finding the stability and confidence in foreign relations, it began to act increasingly reluctantly and timidly in relations. Likewise, the trust of the Ottoman rulers in western diplomacy decreased. This situation mobilized those who did not like the permanent embassy activities with the West, and after a few appointments, the level of relations was reduced to the level of chargé d'affaires by appointing translators. On the other hand, the disruption of order by Russia's provocative attempts against Wallachia and Moldavia weakened the Ottoman Empire's capability to gather intelligence about Europe.

As the Coalition Wars ended with the Congress of Vienna in 1815, despite Metternich's insistent invitation, the Ottomans preferred to stay out of diplomatic negotiations. Both before and after 1815, with the influence of Austria's supportive attitude due to its interests, the Ottoman Empire maintained diplomatic relations with Europe, albeit sluggishly, until the Greek revolt. Europe, on the other hand, gave priority to its own problems and tried to act jointly thanks to the Holy Alliance established. While the Ottomans preferred to take a passive attitude towards Europe, they were content that the Holy Alliance restricted Russia. During this time, the empire did not take any steps regarding the diplomatic organization, which the empire felt was lacking. The distrust created by the Greeks relying upon diplomatic relations, and the rebellion in Morea provided a kind of excuse for Mahmud II to suspend, revise and restructure embassy activities. Considering the political handicaps of Europe, the Ottoman government, which had difficulties in resolving the Greek revolt with its military power, was supported for a period, which can be called interregnum, by congresses under the leadership of Austria. However, the intervention of the Egyptian governor ordered by Mahmud II for the solution of the Greek problem changed the perspective of

the Great Powers. Only the Austrian government continued to stand by the Ottomans in a way that would not confront the other Great Powers. The government remained passive against the policies pursued by the British, Russians and French on the Greek question. On the one hand, the Ottomans were reconsidering transition to western diplomacy; however, the scarcity of qualified civil servants, inadequacy of infrastructure and equipment, hogtied Mahmud II. In Navarino, the massive damage to the navy and the uncertainty of the land army brought to light the inadequacy of the military power in 1827. With the Treaty of Edirne in 1829 and the London Protocol in 1830, the Ottomans wanted to return to western diplomacy, leaving behind the nightmare years. With the suggestions of Metternich, the Ottomans preferred Vienna, which was considered the center of eastern politics, for permanent embassy activities. The contribution and influence of Metternich's policy of maintaining the status quo in Europe were great on this preference. After the reassignment of Mavroyeni Bey in 1832, the government not content with sending extraordinary envoys to Paris and London with reservations by Russia, took immediate actions to send permanent envoys. Thus, as the Ottoman government approached a new and comprehensive reform process, it showed its willingness to re-establish its diplomatic relations with the West. With the efforts of a few political leaders such as Namık Pasha, Mehmed Sadık Rifat Bey, and Mustafa Reşid Bey, who saw the way to success in domestic politics in change and improvements in foreign relations, the way for permanent diplomatic relations with the West was reopened.

Kaynaklar

1.Arşiv Vesikalari

BOA., Cevdet-Hariciye (C.HR), 3700, 4707, 4892, 6382
BOA., Hatt-ı Hümayun (HAT), 3385, 4624, 5043, 7510, 14396, 15055, 20237, 23381, 23493, 37480, 37486, 37499-C, 37503, 37601, 38225, 37885, 39203, 39379, 40747, 40798, 40803, 40824, 40968, 41075, 41198-E, 41805, 45220, 46216, 46916, 46920, 46930, 47158, 47199, 47311, 47358, 48980-C, 49254, 49260, 49385, 49419, 49644, 49644-B, 49647, 49668, 49681, 49835, 50139, 51638-B, 52282, 52662, 2698, 52715, 57911.

2.Matbu Eserler ve İncelemeler

Akalın, Ş. (1953). Mehmed Namık Paşa, *Tarih Dergisi*, 4(7), 127-147.
Aktepe, M. (1985). *Mehmed Emin Beyefendi (Paşa)'nın Rusya Sefareti ve Sefaretnamesi*, Ankara: TTK Yayınları.
Altundağ, Ş. (1988). *Kavalalı Mehmed Ali Paşa İsyanı 1833- 1841*, Ankara: TTK Basımevi.
Bağış, A.İ. (1983). *Osmanlı Ticaretinde Gayri Müslimler (Kapitülasyonlar, Beratlı Tüccarlar Avrupa ve Hayriye Tüccarları (1750- 1889))*, Ankara: Turhan Kitabevi.
Bayrak, M. (1999). *1821 Mora İsyanı ve Yunanistan'ın Bağımsızlığı*, (Basılmamış Doktora Tezi). Eskişehir Anadolu Üniversitesi.
Baysun, C. (1941). Mustafa Reşit Paşa'nın Paris ve Londra Sefaretleri Sırasındaki Siyasî Yazıları. *Tarih Vesikalari Dergisi*, 1 (2),145-155.
Baysun, C. (1942). Mustafa Reşit Paşa'nın Paris ve Londra Sefaretleri Sırasındaki Siyasî Yazıları. *Tarih Vesikalari Dergisi*, 1(6), 430-442.

Beydilli, K. (1985). *Büyük Friedrich ve Osmanlılar*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
Çelik, Y. (2010). III. Selim Devrinde Mısır'da Osmanlı-İngiliz Rekabeti (1798-1807) S. Kenan (Ed.) içinde, *Nizâm-ı Kadîm'den Nizâm-ı Cedîd'e III. Selim Dönemi* (s. 351- 366), İstanbul: İSAM Yayınları.
Drialut, E. (2013). *Napoléon'un Şark Siyaseti*, (K.M. Fuad Çev.), Ankara: TTK Basımevi.
Dönmez, A. (2006). *Karşılıklı Diplomasiye Geçiş Sürecinde Osmanlı Daimi Elçiliklerinin Avrupa'da Yeniden Tesisi (1832-1841)*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya Selçuk Üniversitesi.
Dönmez, A. (2008). Karşılıklı Diplomasiye Geçiş Sürecinde Osmanlı Daimi Elçiliklerinin Avrupa'da Yeniden Tesisi 1832-1841, E. Embel (Ed.) içinde, *Prof. Dr. Fahir Armaoğlu'na Armağan* (s. 153-183), Ankara: TTK Basımevi.
Dönmez, A. (2014). *Osmanlı Modernleşmesinde İngiliz Etkisi-Diplomasi ve Reform (1833-1841)*, İstanbul: Kitap Yayınevi.
Erim, N. (1953). *Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri*, c. I, Ankara: TTK Yayınları.
Findley, C. V. (1972). The Foundation of the Ottoman Foreign Ministry: The Beginnings of Bureaucratic Reform under Selim III and Mahmud II, *International Journal of Middle East Studies*, 3 (4), 388-416.
Jelavich, B. (2016). *Balkan Tarihi*, c. I, İstanbul: Küre Yayınları.
Jorga, N. (2005). *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c. V, (N. Epçeli Çev.). İstanbul: Yeditepe Yayınları.
Kara, E.Z. (1994). *Osmanlı Tarihi*, c. V, Ankara: TTK Basımevi.
Kılıç, M. (2019). Osmanlı Devleti Hizmetinde Bir Rum Diplomatın Portresi: Viyana Maslahatgüzarı Yanko Mavroyani Bey, İ.S. Yuca- H. Kara (Ed.) içinde, *Tanzimat'tan Günümüze Olaylar ve Kişiler Ekseninde Türk Hariciyesi*, (s. 169-189). İstanbul: Kitabevi Yayınları.
Kılıç, M. (2019). İlk İkamet Elçilerinin Halefi Rum Maslahatgüzarlar (1800-1821), *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 38 (65), 251-278.
Kocabaş, S. (1988). *Tarihte ve Günümüzde Türk-Yunan Mücadelesi*, İstanbul: Vatan Yayınları.
Kuran, E. (1957). *Cezayir'in Fransızlar Tarafından İşgali Karşısında Osmanlı Siyaseti 1827-1847*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
Kuran, E. (1988). *Avrupa'da Osmanlı İkamet Elçiliklerinin Kuruluşu ve İlk Elçilerin Siyasi Faaliyetleri 1793-1821*, Ankara: TKAE
Kurat, A.N. (1990). *Türkiye ve Rusya*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
Kurtaran, U. (2014). XVIII. Yüzyıl Osmanlı -Avusturya Siyasi İlişkileri, *Tarih Okulu Dergisi*, (17), 393-419.
Kurtoğlu, F. (1944). *Yunan İstiklal Harbi ve Navarin Muharebesi: Çengeloğlu Tahir Paşa*, c. II, Ankara: Genelkurmay Başkanlığı.
Kutluoğlu, M.H. (1997). 1833 Kütahya "Antlaşması"nın Yeni Bir Değerlendirmesi, *Osmanlı Araştırmaları*, 17 (XVII), 265-287.
Lütfi Efendi, A. (1999). *Tarih-i Lütüfi*, c. IV-V, (Y. Demirel Çev.), İstanbul: YKY
Ortaylı, İ. (1995). *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı*, İstanbul: Hil Yayınları.
Örenç, A.F. (2007). 1827 Navarin Deniz Savaşı ve Osmanlı Donanması, *Tarih Dergisi*, (46), 37-84.
Potyemkin, V. vd(2009). *Uluslararası İlişkiler Tarihi*, c. I, (A. Tokatlı Çev.), İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
Roider, K. (1982). *Austria's Eastern Question 1700-1790*, New Jersey: Princeton University Press.
Savaş, A.İ. (1992). XVIII. Asırda Osmanlı-Avusturya İlişkileri. *Askeri Tarih Bülteni*, (32), 23-54.
Shaw, S.-Shaw Kural,E. (2010). *Osmanlı Tarihi*, c. II, (M. Harmancı Çev.), İstanbul: e Yayınları.
Sinaplı, A.N. (1987). *Namık Paşa*, İstanbul: Yenilik Basımevi.
Şimşir, B.N. (1989). *Ege Sorunu: Belgeler1913-1914*, c. II, Ankara: TTK Basımevi.

- Tansel, S. (1946). Büyük Friedrich Devrinde Osmanlı-Prusya Münasebetleri Hakkında, *Bellekten*, 10 (37), 133-166.
- Tuncer, H. (2007). *Osmanlı-Avusturya İlişkileri (1789-1853)*, İstanbul: 2007.
- Tuncer, H. (2013). *Metternich'in Osmanlı Politikası (1815-1848)*, İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Turan, Ş. (1951). 1829 Edirne Antlaşması, *DTCF Dergisi*, 9 (1-2), 111-151.
- Uzunçarşılı, İ.H. (1988). *Osmanlı Tarihi*, c. IV/1, Ankara: TTK Basımevi.
- Veinstein, G. (2002). *İlk Osmanlı Sefiri 28 Mehmet Çelebi'nin Fransa Anıları*, (M.A. Erginöz Çev.), İstanbul: Ark Kitapları.
- Yalçınkaya, M.A. (2008a). Osmanlı Devleti'nin Batı Politikası-Zitvatoruk'tan Küçük Kaynarca'ya (1606-1774), M. Bıyıklı (Ed.) içinde, *Türk Dış Politikası Osmanlı Dönemi*, c. II (ss. 27-82). İstanbul: Gökkuşbe Yayınları.
- Yalçınkaya, M.A. (2008b). Osmanlı Devleti'nin Batı Politikası- Küçük Kaynarca'dan Tanzimat'a (1774-1839), M. Bıyıklı (Ed.) içinde, *Türk Dış Politikası Osmanlı Dönemi*, c. II (ss. 83-136). İstanbul: Gökkuşbe Yayınları.
- Yeşil, F. (2010). İstanbul Önlerinde Bir İngiliz Filosu: Uluslararası Bir Krizin Siyasi ve Askeri Anatomisi, S. Kenan (Ed.) içinde, *Nizâm-ı Kadîm'den Nizâm-ı Cedîd'e III. Selim Dönemi*, (s. 391-495), İstanbul: İSAM Yayınları.
- Yeşil, F. (2011). *Aydınlanma Çağında Bir Osmanlı Katibi Ebubekir Ratıb Efendi (1750-1799)*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.